

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA ÚČETNICTVÍ

Řízení pohledávek z obchodních vztahů v konkrétní společnosti
Management of Receivables in Particular Company

Student: Bc. Veronika Obluková

Vedoucí diplomové práce: doc. Ing. Dagmar Bařinová, Ph.D.

Ostrava 2014

Zadání diplomové práce

Student: **Bc. Veronika Obluková**
Studijní program: **N6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **6202T049 Účetnictví a daně**
Specializace: **00 Účetnictví a daně**
Téma: **Řízení pohledávek z obchodních vztahů v konkrétní společnosti**
Management of Receivables in Particular Company

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
2. Charakteristika pohledávek z účetního, daňového a právního hlediska
3. Řízení pohledávek
4. Zhodnocení a návrhy postupů při řízení pohledávek v konkrétní společnosti
5. Závěr

Seznam použité literatury

Seznam zkratk

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Seznam příloh

Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

BAŘINOVÁ, Dagmar a Iveta VOZŇÁKOVÁ. *Pohledávky – právně – daňově – účetně*. 3. vyd. Praha: Grada Publishing, 2007. 136 s. ISBN 978-80-247-1816-3.

HAVEL, Bohumil a kol. *Zákon o obchodních korporacích*. Ostrava: Sagit, 2012. 287 s. ISBN 978-80-7208-923-9.

PILÁTOVÁ, Jana a Jaroslav RICHTER. *Pohledávky a jejich řešení v podnikové praxi: praktická řešení a vzory, daňová a účetní problematika, vybraná související ustanovení*. Olomouc: ANAG, 2009. 111 s. ISBN 978-80-7263-534-4.

Formální náležitosti a rozsah diplomové práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí diplomové práce: **doc. Ing. Dagmar Bařinová, Ph.D.**

Datum zadání: 22.11.2013

Datum odevzdání: 25.04.2014

Ing. Jana Hakalová, Ph.D.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

Prohlašuji, že jsem celou práci, včetně všech příloh, vypracovala samostatně. Přílohy č. 1 a č. 2, dané mi k dispozici, jsem samostatně doplnila.

V Ostravě dne 25. 4. 2014

.....
Bc. Veronika Obluková

Obsah

1. Úvod	5
2. Charakteristika pohledávek z účetního, daňového a právního hlediska	7
2.1. Vymezení pohledávky	7
2.2. Ocenění pohledávek	7
2.3. Pohledávky v cizích měnách	8
2.4. Účtování o pohledávkách	9
2.5. Promlčení pohledávek	11
2.5.1. Právní úprava promlčecí doby pohledávek vzniklých do 1. 1. 2014	11
2.5.2. Právní úprava promlčecí doby pohledávek vzniklých po 1. 1. 2014	11
2.6. Opravné položky k pohledávkám	12
2.6.1. Opravné položky k pohledávkám vzniklým do 1. 1. 2014	13
2.6.2. Opravné položky k pohledávkám vzniklým po 1. 1. 2014	15
2.6.3. Opravné položky k pohledávkám za dlužníky v insolvenčním řízení	15
2.7. Odpis pohledávky	16
3. Řízení pohledávek	17
3.1. Smlouva	18
3.1.1. Obecné náležitosti smlouvy	18
3.1.2. Náležitosti smlouvy o nájmu	19
3.2. Informace o obchodních partnerech	20
3.3. Zajišťovací instrumenty	22
3.3.1. Jistota	22
3.3.2. Zástavní právo	23
3.3.3. Postoupení pohledávek	24
3.3.4. Zadržovací právo	27
3.3.5. Smluvní pokuta	27
3.3.6. Ručení	28
3.3.7. Zajišťovací převod práva	30

3.3.8.	Směnka	30
3.3.9.	Uznání dluhu	33
3.3.10.	Notářský zápis s doložkou přímé vykonatelnosti	33
3.3.11.	Zápočet pohledávek	34
3.3.12.	Rozhodčí řízení	34
3.4.	Zajištění pohledávek po splatnosti soudní cestou	35
3.4.1.	Soudní řízení	35
3.4.2.	Exekuční řízení	38
3.4.3.	Insolvenční řízení	40
4.	Zhodnocení a návrhy postupů při řízení pohledávek v konkrétní společnosti	44
4.1.	Představení společnosti	44
4.2.	Řízení pohledávek v konkrétní společnosti	44
4.2.1.	Vznik pohledávek z obchodního styku	45
4.2.2.	Informace o odběratelích	49
4.2.3.	Monitorování pohledávek	49
4.2.4.	Urgování plateb	50
4.2.5.	Vymáhání pohledávek	50
4.3.	Návrhy postupů zajištění pohledávek	51
5.	Závěr	63
	Seznam použité literatury	66
	Seznam zkratk	68
	Prohlášení o využití výsledků diplomové práce	69
	Seznam příloh	70
	Přílohy	

1. Úvod

Pohledávky v účetnictví tvoří významnou položku oběžných aktiv společnosti. Jejich výše a splnění mají vliv na likviditu. Řízení pohledávek ovlivňuje zásadním způsobem finance společnosti, kdy se jedná nejen o cash flow, ale i majetkovou a finanční strukturu společnosti. Významu řízení pohledávek je třeba věnovat velkou pozornost. Pohledávkou je třeba se zabývat již od samotného vzniku, nikoliv až v okamžiku vymáhání.

Snahou snad každé společnosti je, aby její pohledávky byly řádně a včas zaplacený. V praxi se však setkáváme se situací, kdy pohledávka není odběratelem řádně a včas zaplacená a je nutné činit další kroky, které povedou k její úhradě. Řízení pohledávek by se mělo stát jedním z procesů ve společnosti. Proces řízení pohledávek se může v různých společnostech lišit a je vždy přizpůsobován dané společnosti.

Pozornost by měla být věnována již samotnému vzniku pohledávky. Samotnou smlouvou, která je kvalitně zpracovaná a již obsahuje smluvní možnosti zajištění úhrady, může společnost předcházet vzniku nedobytných pohledávek. Pohledávky je možné zajistit tzv. zajišťovacími instrumenty, mezi které patří např. zástavní právo, zadržovací právo, ručení a další. Pokud společnost bude využívat zajišťovacích instrumentů, bude předcházet nedobytnosti pohledávek.

V souvislosti s rekodifikací soukromého práva byl schválen nový občanský zákoník, nový zákon o obchodních korporacích a nový zákon o mezinárodním právu soukromém. S účinností od 1. 1. 2014 se nový občanský zákoník (zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník) spolu se zákonem o obchodních korporacích stal středobodem soukromého práva. Nový občanský zákoník s sebou přináší řadu změn. Nájmy se řídí novým občanským zákoníkem ode dne účinnosti.

Vymáhat pohledávky může společnost vlastními silami nebo přenechat společností zabývajícím se vymáháním pohledávek např. inkasní kanceláře, advokátní kanceláře.

Cílem práce je analyzovat současný stav řízení pohledávek z obchodních vztahů, na základě zhodnocení současného stavu doporučit návrhy a postupy zajištění pohledávek v konkrétní společnosti.

V konkrétní firmě vznikají pohledávky z nájmu a služeb poskytovaných v souvislosti s nájmem. Vzhledem k této skutečnosti, se bude diplomová práce zabývat převážně možnostmi zajištění povinností nájemce, pomocí tzv. zákonného a smluvního zajištění. Společnost má pouze tuzemské obchodní partnery. Proces řízení pohledávek v konkrétní společnosti je zaměřen na tuzemské pohledávky z obchodního styku a není dosud popsán směrnicí. Veškeré informace o řízení pohledávek jsou pouze ústně popisovány jednatelem společnosti.

Vymezení pohledávky, ocenění pohledávek, účtování o pohledávkách a promlčení pohledávek je předmětem druhé kapitoly.

V třetí kapitole se práce zaměří na řízení pohledávek zejména na smlouvu a její náležitosti, způsoby zjišťování informací o obchodních partnerech a možnosti zajištění a utvrzení pohledávek (dluhu) z nájmu podle nového občanského zákoníku. Popsáno bude i vymáhání pohledávek soudní cestou.

V práci bude využito vědecké metody analýzy a syntézy. Současný stav řízení pohledávek z obchodních vztahů ve společnosti bude analyzován. Z výsledků provedené analýzy pomocí metody syntézy a cíle práce bude provedeno zhodnocení a doporučeny návrhy a postupy zajištění pohledávek v konkrétní společnosti.

Čtvrtá kapitola bude zaměřena na zhodnocení současného stavu řízení pohledávek z obchodních vztahů v konkrétní společnosti z výsledků provedené analýzy a navrženy možné postupy a způsoby zajištění pohledávek. Řízení pohledávek v konkrétní společnosti bylo rozděleno na dílčí části, kterými jsou vznik pohledávek, informace o obchodních partnerech, monitorování pohledávek, ugování plateb a vymáhání pohledávek.

V diplomové práci jsou o konkrétní společnosti uvedeny jen podstatné náležitosti. Informace z účetnictví společnosti použité v diplomové práci odpovídají skutečnosti.

2. Charakteristika pohledávek z účetního, daňového a právního hlediska

2.1. Vymezení pohledávky

Pohledávka představuje právo věřitele na plnění určitého závazku ze strany dlužníka. Pohledávky představují dluh, který mají vůči podniku jeho obchodní partneři, stát a další instituce.

2.2. Ocenění pohledávek

Ocenění pohledávek je v účetnictví podnikatelů upraveno:

- Zákonem č. 563/1991 Sb., o účetnictví v platném znění.
- Vyhláškou č. 500/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, pro účetní jednotky, které jsou podnikateli účtujícími v soustavě podvojného účetnictví.
- Českými účetními standardy.

Pohledávky jsou v účetnictví oceňovány ve smyslu ust. § 24 zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví (dále jen „zákon o účetnictví“):

- k okamžiku uskutečnění účetního případu,
- ke konci rozvahového dne nebo k jinému okamžiku, ke kterému se účetní závěrka sestavuje.

Účetní jednotka je povinna ocenění pohledávky zaznamenávat v účetních knihách.

Pohledávky se oceňují podle § 25 odst. 1 písm. g) zákona o účetnictví:

- při vzniku jmenovitou hodnotou,
- při nabytí za úplatu nebo vkladem pořizovací cenou.

Podle zákona o účetnictví se pořizovací cenou pohledávky rozumí cena, za kterou byla pořízena a náklady související s jejím pořízením.

Reálná hodnota se pro účely ocenění pohledávek používá v souladu s ust. § 27 zákona o účetnictví ke dni sestavení účetní závěrky. Reálnou hodnotu lze stanovit jako tržní hodnotu, kvalifikovaným odhadem nebo posudkem znalce.

Podle mezinárodních účetních standardů IAS je reálná hodnota definována jako částka, za kterou by bylo možno pohledávku prodat mezi znalými a ochotnými stranami při transakcích za obvyklých podmínek.

Při stanovení reálné hodnoty je důležité brát v úvahu časové hledisko, způsob zajištění pohledávky a také dostupné informace o dlužníkovi a jeho ekonomických aktivitách. Nedostatečné zajištění, dlouhá lhůta po splatnosti, riziko nezaplacení zjištěné z dostupných informací o dlužníkovi a jeho aktivitách mají vliv na snížení reálné hodnoty pohledávky (Bařinová, 2007).

Při pořizování souboru pohledávek za cenu, na které se strany dohodly, je nutné pro účely účetnictví v souladu se zákonem o účetnictví ocenit jednotlivé pohledávky ze souboru zvlášť. Základnou pro ocenění je dohodnutá cena, která se rozdělí v poměru k nominální hodnotě pohledávek. Soubor může obsahovat pohledávky s různě vysokým rizikem neuhrazení. Pro dodržení zásady opatrnosti a zásady reálného ocenění je vhodné, aby účetní jednotka u pohledávek s vysokým rizikem neuhrazení, vytvořila opravnou položku.

2.3. Pohledávky v cizích měnách

Pohledávky vyjádřené v cizích měnách musí být pro účely účetnictví převedeny na korunovou hodnotu. Zákon o účetnictví ukládá povinnost vést účetnictví v českých korunách.

Účetní jednotka si vnitřním předpisem stanoví kurz, který bude pro přepočty používat. V souladu se zákonem o účetnictví může použít:

- aktuální denní kurz České národní banky nebo
- pevný kurz¹ stanovený vnitřním předpisem účetní jednotky, který musí být v souladu s vyhlášeným kurzem České národní banky.

Za okamžik uskutečnění účetního případu lze podle Českého účetního standardu pro podnikatele č. 001 – Účty a zásady účtování na účtech považovat u dodavatele den vystavení faktury nebo obdobného dokladu (daňový doklad podle zákona o dani z přidané hodnoty v platném znění). U odběratele je okamžikem uskutečnění účetního případu den přijetí faktury nebo obdobného dokladu.

---

¹ Pevný kurz musí být stanoven a používán v souladu s § 24 odst. 7 zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví.

2.4. Účtování o pohledávkách

Pro podnikatele, kteří účtují v soustavě podvojného účetnictví, jsou základní postupy účtování o pohledávkách upraveny v Českém účetním standardu pro podnikatele č. 017 Zúčtovací vztahy. Cílem standardu je stanovit základní postupy a soulad používání účetních metod nejen pro účtování o pohledávkách, ale i pro účtování o závazcích (Pilátová, 2011).

Pohledávky lze z hlediska časového rozdělit na:

- krátkodobé pohledávky,
- dlouhodobé pohledávky.

Krátkodobé pohledávky mají dobu splatnosti jeden rok a kratší. Pokud je splatnost pohledávky delší než jeden rok, jedná se o pohledávku dlouhodobou.

V souladu s ust. § 10 Vyhlášky č. 500/2002 Sb. se pohledávky člení pro vykazování v rozvaze (sestavené v plném rozsahu) následovně:

- Pohledávky z obchodních vztahů,
- Pohledávky – ovládaná nebo ovládající osoba,
- Pohledávky – podstatný vliv,
- Pohledávky za společníky, členy družstva a za účastníky sdružení,
- Poskytnuté zálohy,
- Dohadné účty aktivní,
- Odložená daňová pohledávka.

Na dohadné účty aktivní se zachycují položky, které nejsou doloženy všemi potřebnými doklady, a jejich výše není ke dni účetní závěrky přesně známá. Hodnota se stanovuje na základě odborného odhadu, který vychází např. ze smlouvy (Pilátová, 2011).

Mezi pohledávky z obchodního styku lze zahrnout:

- pohledávky za odběrateli,
- pohledávky za eskontované cenné papíry,
- pohledávky z poskytnutých provozních záloh,
- ostatní pohledávky.

Pohledávky z obchodních vztahů jsou účtovány v účtové skupině 31 – Pohledávky. Pro zaúčtování vzniku pohledávky je zvolen příslušný syntetický účet ze skupiny 31 – Pohledávky:

- 311 – Pohledávky z obchodních vztahů,
- 312 – Směnky k inkasu,
- 313 – Pohledávky za eskontované cenné papíry,
- 315 – Ostatní pohledávky.

Na straně výnosů je potřebné rozlišit druh výnosu, o který se konkrétně jedná:

- 601 – Tržby za vlastní výroby,
- 602 – Tržby z prodeje služeb,
- 604 – Tržby za zboží,
- 641 – Tržby z prodeje dlouhodobého nehmotného a hmotného majetku,
- 642 – Tržby z prodeje materiálu.

Při vzniku pohledávky z pronájmu nebytových prostor je vystavena faktura, která je následně zaúčtována viz Tab. 2.1.

Tab. 2.1 - zaúčtování vzniku pohledávky z titulu pronájmu nebytových prostor

	Doklad	Text	Částka v Kč	MD	Dal
1.	FAV	Pohledávka za pronájem nebytových prostor (neplátce DPH ²)	121 000	311 ³	602.100
2.	FAV	Pohledávka za pronájem nebytových prostor	121 000	311	602.100
		Cena služby bez DPH	100 000		
		DPH 21%	21 000		343

Zdroj: vlastní zpracování

² Daň z přidané hodnoty

³ K příslušnému syntetickému účtu 311 – Pohledávky z obchodních vztahů je přiřazen analytický účet, který společnost používá pro jednotlivé odběratele.

2.5. Promlčení pohledávek

U pohledávek je důležité sledovat jejich promlčení. Promlčení pohledávek má své důsledky s jejich nakládáním, v účtování o nich a také v návaznosti na daňové souvislosti (tvorba a rozpouštění daňových a účetních opravných položek, odpis pohledávek apod.). Promlčení pohledávek vzniklých do 1. 1. 2014 je upravováno jak obchodním, tak občanským zákoníkem. Pro pohledávky vzniklé po 1. 1. 2014 je promlčení upraveno v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

2.5.1. Právní úprava promlčecí doby pohledávek vzniklých do 1. 1. 2014

2.5.1.1. Promlčecí doba dle obchodního zákoníku

Předmětem promlčení podle zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník (dále jen „obchodní zákoník“) jsou všechna práva z obchodních závazkových vztahů (účast podnikatele alespoň na jedné straně vztahu). Promlčecí doba běží nejdříve k datu dospělosti práva ze závazku, tedy k datu, kdy lze právo uplatnit u soudu či jiného příslušného orgánu. Obecná promlčecí lhůta je v délce čtyři roky a absolutní omezení promlčecí doby deset let. Na běh promlčecí doby podle § 400 obchodního zákoníku nemá změna v osobě dlužníka nebo věřitele vliv.

Promlčecí doba se staví zahájením soudního řízení nebo zahájením rozhodčího řízení na základě platné rozhodčí smlouvy.

2.5.1.2. Promlčecí doba dle občanského zákoníku

Obecná promlčecí doba podle zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník je tři roky a běží ode dne, kdy bylo právo vykonáno poprvé a desetiletá promlčecí doba bylo-li právo přiznáno pravomocným rozhodnutím.

2.5.2. Právní úprava promlčecí doby pohledávek vzniklých po 1. 1. 2014

2.5.2.1. Promlčecí doba dle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Podle ust. § 609 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „NOZ“) *„Nebylo-li právo vykonáno v promlčecí lhůtě, promlčí se a dlužník není povinen plnit. Plnil-li však dlužník po uplynutí promlčecí lhůty, nemůže požadovat vrácení toho, co plnil.“*

Obecná promlčecí doba je tříletá. Majetkové právo se promlčí ode dne dospělosti uplynutím deseti let. Nově lze dle § 630 NOZ ujednat promlčecí lhůtu kratší nebo delší. Takto ujednaná promlčecí lhůta nesmí být však kratší než jeden rok a delší než patnáct let.

K ujednané lhůtě dle ust. § 630 odst. 2 NOZ se nepřihlíží, je-li ujednána v neprospěch slabší strany. K ujednané kratší promlčecí lhůtě se dle § 630 odst. 2 NOZ nepřihlíží, *„jde-li o právo na plnění vyplývající z újmy na svobodě, životě nebo zdraví nebo o právo vzniklé z úmyslného porušení povinností“*.

2.6. Opravné položky k pohledávkám

Právní úprava opravných položek je obsažena v zákoně č. 563/1991 Sb., o účetnictví (dále jen „zákon o účetnictví“) a ve vyhlášce č. 500/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, pro účetní jednotky, které jsou podnikateli účtujícími v soustavě podvojného účetnictví (dále jen „Vyhláška pro podnikatele“).

Opravné položky v souladu s ust. § 55 zákona o účetnictví lze vytvářet pouze k účtům majetku pro snížení ocenění, které musí účetní jednotka prokázat na základě inventarizace majetku. Opravné položky lze vytvářet jen v případech, kdy snížení ocenění není trvalého charakteru, nebo snížení ocenění není vyjádřeno jiným způsobem, např. reálnou hodnotou. Opravné položky lze vytvářet i v případech, kdy tak stanoví zákon č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně ve znění pozdějších předpisů.

Tvorba opravných položek se účtuje v souladu se zákonem o účetnictví a Vyhláškou pro podnikatele na vrub nákladů. Pokud není inventarizací prokázána opodstatněnost její výše, musí být dle § 55 odst. 3 zákona o účetnictví snížena, případně zrušena. Zrušení či snížení opravné položky se účtuje ve prospěch nákladů. Pokud jsou opravné položky tvořeny podle zákona o účetnictví, jedná se o účetní opravné položky viz Tab. 2.2.

Opravné položky nelze vytvářet na zvýšení hodnoty majetku a nesmí mít aktivní zůstatek.

Tab. 2.2 – zaúčtování tvorby a zrušení opravné položky

	Doklad	Text	Částka v Kč	MD	Dal
1.		Počáteční zůstatek pohledávky	150 000	311	
2.	VUD	Tvorba opravné položky (snížení hodnoty majetku)	50 000	559	391 ⁴
3.	VUD	Zrušení opravné položky	50 000	391	559

Zdroj: vlastní zpracování

Zákonné opravné položky je možné tvořit v souladu se zákonem č. 593/1992 Sb., o rezervách (dále jen „zákon o rezervách“) k pohledávkám, které nejsou promlčeny. Promlčená pohledávka nezaniká, ale nemůže být přiznána soudem, pokud je její promlčení namítáno povinnou osobou.

Tvorba zákonné opravné položky je účtována ve prospěch nákladů na účet 558 – Změna stavu zákonných opravných položek.

2.6.1. Opravné položky k pohledávkám vzniklým do 1. 1. 2014

K pohledávkám nepatrné hodnoty lze vytvářet opravné položky v souladu s ust. § 8c zákona o rezervách. Podle § 8c zákona o rezervách může poplatník vytvořit opravnou položku až do výše 100 % její neuhrazené rozvahové hodnoty bez příslušenství. Nesmí se však jednat o pohledávku vymezenou v § 8a odst. 4 zákona o rezervách, její rozvahová hodnota nesmí být vyšší než 30 000 Kč, od konce sjednané lhůty splatnosti uplynulo nejméně 12 měsíců, a celková hodnota pohledávek bez příslušenství vzniklých vůči stejnému dlužníkovi, u nichž je uplatňován postup podle tohoto ustanovení nepřesáhne částku 30 000 Kč.

K nepromlčeným pohledávkám splatným po 31. 12. 1994, jejichž rozvahová hodnota nepřesáhne částku 200 000 Kč, může poplatník vytvářet opravné položky, uplynulo-li od konce sjednané lhůty splatnosti více než 6 měsíců a to až do výše 20 % neuhrazené rozvahové hodnoty pohledávky podle § 8a zákona o rezervách.

Vyšší opravné položky k nepromlčeným pohledávkám podle § 8a odst. 2 zákona o rezervách lze vytvářet jen v případě, bylo-li ohledně těchto pohledávek zahájeno rozhodčí řízení, soudní

⁴ Pro účtování na účtu 391 – Opravná položka k pohledávkám je vhodné používat analytiky pro rozlišení účetních a daňových opravných položek.

řízení nebo správní řízení, kterého se poplatník řádně účastní za podmínky, že od konce sjednané lhůty splatnosti uplynulo více než:

- a) 12 měsíců, lze vytvářet opravnou položku až do výše 33 % neuhrazené rozvahové hodnoty pohledávky,
- b) 18 měsíců, lze vytvářet opravnou položku až do výše 50 % neuhrazené rozvahové hodnoty pohledávky,
- c) 24 měsíců, lze vytvářet opravnou položku až do výše 66% neuhrazené rozvahové hodnoty pohledávky,
- d) 30 měsíců, lze vytvářet opravnou položku až do výše 80 % neuhrazené rozvahové hodnoty pohledávky,
- e) 36 měsíců, lze vytvářet opravnou položku až do výše 100 % neuhrazené rozvahové hodnoty pohledávky.

U neprohlášených pohledávek, jejichž rozvahová hodnota v okamžiku vzniku je vyšší než 200 000 Kč může poplatník vytvářet opravné položky v souladu s ust. § 8a odst. 3 zákona o rezervách jen v případě, bylo-li ohledně těchto pohledávek zahájeno rozhodčí řízení nebo soudní řízení nebo správní řízení, jehož se poplatník řádně účastní za podmínky, že od konce sjednané lhůty splatnosti pohledávky uplynulo více než:

- a) 6 měsíců, až do výše 20 % neuhrazené rozvahové hodnoty pohledávky,
- b) 12 měsíců, až do výše 33 % neuhrazené rozvahové hodnoty pohledávky,
- c) 18 měsíců, až do výše 50 % neuhrazené rozvahové hodnoty pohledávky,
- d) 24 měsíců, až do výše 66 % neuhrazené rozvahové hodnoty pohledávky,
- e) 30 měsíců, až do výše 80 % neuhrazené rozvahové hodnoty pohledávky,
- f) 36 měsíců, až do výše 100 % neuhrazené rozvahové hodnoty pohledávky.

Opravné položky vytvářené v souladu se zákonem o rezervách nelze použít u pohledávek dle ust. § 8a odst. 4 zákona o rezervách, které byly již odepsány na vrub výsledku hospodaření a u pohledávek vzniklých za společníky, akcionáři, členy družstev za upsaný základní kapitál a mezi spojenými osobami, jejichž vymezení je v zákoně o daních z příjmů.

2.6.2. Opravné položky k pohledávkám vzniklým po 1. 1 2014

Podle zákona o rezervách v platném znění k datu 1. 1. 2014 je možné vytvářet opravné položky k nepromlčeným pohledávkám podle ust. § 8a bez ohledu na rozvahovou hodnotu pohledávky. Opravné položky k nepromlčeným pohledávkám může poplatník vytvářet za podmínky, že od konce sjednané doby splatnosti pohledávky uplynulo více než:

- 18 měsíců, až do výše 50 % neuhrazené hodnoty pohledávky,
- 36 měsíců, až do výše 100 % neuhrazené hodnoty pohledávky.

U pohledávky nabyté postoupením se v souladu s ust. § 8a zákona o rezervách posuzuje výše rozvahové hodnoty bez příslušenství. Je-li rozvahová hodnota pohledávky bez příslušenství v okamžiku jejího vzniku vyšší než 200 000 Kč, může poplatník vytvářet opravné položky podle § 8a pouze v případě, že bylo ohledně pohledávky zahájeno rozhodčí, soudní nebo správní řízení.

2.6.3. Opravné položky k pohledávkám za dlužníky v insolvenčním řízení

Opravné položky k pohledávkám za dlužníky v insolvenčním řízení může podle § 8 zákona o rezervách poplatník vytvářet až do výše rozvahové hodnoty nepromlčených pohledávek přihlášených u soudu. Opravné položky je možné vytvářet od zahájení insolvenčního řízení až do konce lhůty stanovené rozhodnutím soudu o úpadku nebo do konce lhůty podle insolvenčního zákona.

Opravné položky podle § 8 odst. 2 zákona o rezervách poplatník zruší v návaznosti na výsledky insolvenčního řízení nebo v případě, že pohledávku účinně popřel insolvenční správce, věřitel nebo dlužník.

Jestliže pominou důvody pro existenci opravné položky vytvořené podle § 8 zákona o rezervách, je možné snížit opravnou položku podle § 8 odst. 3 zákona o rezervách na úroveň, která by mohla být vytvořena podle ust. § 8a. V tvorbě opravných položek poplatník pokračuje podle § 8a zákona o rezervách.

Podle zákona o rezervách v platném znění k 1. 1. 2014 není možné podle ust. § 8a vytvářet opravné položky k pohledávkám mezi spojenými osobami vymezenými v zákoně o daních z příjmů.

2.7. Odpis pohledávky

Opravná položka představuje nepřímé a dočasné snížení hodnoty pohledávky, odpis pohledávky představuje trvalé snížení hodnoty pohledávky. Odpis pohledávky je účtován ve prospěch účtu 546 – Odpis pohledávky souvztažně s účtem 311 – Pohledávky z obchodních vztahů.

Daňovou účinnost odpisu pohledávky upravuje § 24 odst. 2 písm. y) zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů (dále jen „ZDP“). Podle ZDP je možné uplatnit jako výdaj (náklad) na dosažení, udržení a zajištění příjmů jmenovitou hodnotu pohledávky nebo pořizovací cenu pohledávky nabyté postoupením, a to za předpokladu, že o pohledávce bylo při jejím vzniku účtováno ve výnosech, který nebyl osvobozen od daně. Současně musí být možné uplatňovat opravné položky podle zákona o rezervách.

3. Řízení pohledávek

Stále častěji se setkáváme s platební neschopností odběratelů. Je tedy vhodné ve společnosti vytvořit systém řízení pohledávek a zabývat se pohledávkou od jejího samotného vzniku a snížit tak rizika spojená se vznikem nedobytných pohledávek. Společnost musí umět řešit pohledávky včas a činit kroky k vymáhání pohledávek, pokud dlužník neplní svůj závazek řádně a včas. Nezaplacené pohledávky ovlivňují negativně likviditu společnosti (Pilátová, 2011).

Společnost v průběhu své činnosti vstupuje do smluvních vztahů s jinými subjekty. V dnešní době se stále můžeme setkat s chybějící písemnou dokumentací těchto smluvních vztahů a jsou řešeny pouze ústní dohodou. Tento zjednodušený postup je v určitých zákonem stanovených případech možný, ale přináší s sebou množství problémů spojených s chybějící dokumentací pro případné vymáhání pohledávek až po vymáhání soudní cestou (Pilátová, 2011).

Aby nevznikaly problémové pohledávky, je třeba je zajistit už před jejich samotným vznikem či v okamžiku, kdy vznikají. Vznik problémových pohledávek je možné ovlivnit pravidelným zjišťováním informací o obchodních partnerech, kvalitním a důsledným zpracováním obchodních smluv, popřípadě jištěním pohledávek tzv. zajišťovacími instrumenty (Vozňáková, 2004).

V případě nezaplacení pohledávky je vhodné rozhodování o takové pohledávce posunout do hodnocení úrovně nákladů na vymáhání pohledávky a samotného efektu z tohoto vymáhání. Rozhodování o pohledávce může být ovlivněno i samotnou možností jejího odpisu (Vozňáková, 2004).

Společnost může vymáhat pohledávky vlastními silami nebo se obrátit na inkasní a advokátní kanceláře. Náklady na vymáhání pohledávek společností vlastními silami jsou součástí mzdových nákladů, poštovného, nákladů za právní služby atd. Náklady jsou zahrnuty v účetnictví, ale jejich přesnou výši lze jen těžko odhadnout.

Inkasní kanceláře se specializují na vymáhání pohledávek. Kvalitní inkasní kanceláře zajišťují i správu pohledávek, právní služby a služby spojené s prevencí. Náklady na

vymáhání pohledávek prostřednictvím inkasní kanceláře jsou v účetnictví zřejmé a podloženy daňovým dokladem (Bařinová, 2007).

Na vymáhání pohledávek soudní cestou je využíváno zejména advokátů a advokátních kanceláří, které zajišťují veškeré právní služby.

3.1. Smlouva

3.1.1. Obecné náležitosti smlouvy

Uzavření smlouvy je rozhodujícím předpokladem pro vznik pohledávky. Obsah smlouvy, dodací podmínky a platební podmínky, jsou důležité pro případné vymáhání pohledávek (Drbohlav, 2011).

Při sestavování smlouvy je třeba volit jednoznačné výrazy. Jakékoliv odchylky a změny smlouvy je nutné řešit písemným dodatkem, se kterým musí souhlasit všechny zúčastněné strany.

Smlouvy mezi dvěma podnikateli uzavřené do 31. 12. 2013 byly uzavírány podle obecné úpravy, která byla platná i pro obchodní vztahy a byla obsažena v § 43 a násl. zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, v § 261 a násl. zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, zvláštní ustanovení potom v § 409 až 728 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.

Obecná úprava pro smlouvy uzavírané mezi dvěma podnikateli po 1. 1. 2014 je obsažena v § 1724 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „NOZ“).

Ve smlouvách musí být smluvní strany správně označeny. Ve smlouvě je potřebné u fyzické osoby uvést jméno a příjmení, rodné číslo a bydliště. Je nutné si vyžádat fotokopii živnostenského listu (Pilátová, 2011).

Právnícké osoby musí být ve smlouvě označeny svou obchodní firmou, pod kterou se zapisují do obchodního rejstříku, dále je vhodné doplnění o identifikační číslo organizace a sídlo. Ve smlouvách často chybí dodatek označující právní formu (a.s., k.s., s.r.o., v.o.s.), proto je nezbytné žádat aktuální výpis z obchodního rejstříku (Pilátová, 2011).

Nutností je získat dostatek informací o budoucím obchodním partnerovi a ověřit si svého odběratele v příslušných databázích, které jsou volně k dispozici na internetu (Pilátová, 2011).

Osoby uzavírající kupní smlouvu je nutné prověřit, zda je tato osoba oprávněna smlouvu uzavřít. U právnických osob je vhodné ověřit způsob jejich jednání za organizaci v obchodním rejstříku, popřípadě si vyžádat předložení plné moci s ověřeným podpisem zmocnitele (Pilátová, 2011).

Vzniklá smlouva musí vyjadřovat vůli smluvních stran zříditi mezi sebou závazek.

Smlouvu je potřeba uzavírat jako svobodný a vážný právní úkon. Pokud je jednajícím účastníkem smlouvy donucen k uzavření smlouvy, ať už fyzickým či psychickým nátlakem, jedná se o nesvobodu mající za následek neplatnost smlouvy.

Smlouva musí být také vážně míněným právním úkonem a měla by mít předepsanou formu, tedy písemnou či ústní formu. Písemná forma se skládá ze dvou komponentů, tedy písemné formy a vlastnoručního podpisu (Drbohlav, 2011).

Písemnou formu musí mít smlouvy, u nichž to nařizuje přímo zákon nebo se tak děje na základě dohody smluvních stran (Drbohlav, 2011).

Z obsahu smlouvy musí být tedy zřejmé, co je obsahem závazku, kdo a kdy je závazek povinen plnit a vůči komu a jaká je výše úplaty (Bařinová, 2007).

3.1.2. Náležitosti smlouvy o nájmu

V souladu s ust. § 3072 NOZ „Nájem se řídí tímto zákonem ode dne nabytí jeho účinnosti, i když ke vzniku nájmu došlo před tímto dnem; vznik nájmu, jakož i práva a povinnosti vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se však posuzují podle dosavadních právních předpisů. To neplatí pro nájem movité věci ani pro pacht.“

Obecné ustanovení o nájmu je upraveno v § 2201 a násl. NOZ. Předmětem nájmu může být nemovitá věc a nezuživatelná movitá věc i část nemovité věci.

Zvláštní ustanovení o nájmu prostoru sloužícího k podnikání (nájem nebytových prostor k účelu podnikání) jsou upraveny v § 2302 až 2315 NOZ.

Smlouvu o nájmu lze ujednat na dobu určitou nebo neurčitou. Je vhodné ujednat ve smlouvě dobu nájmu.

Pokud si strany nedohodnou trvání nebo den skončení nájmu, platí v souladu s ust. § 2204 NOZ, že se jedná o nájem na dobu neurčitou.

Pronajímatel má v souladu ust. § 2309 NOZ právo vypovědět smlouvu na dobu určitou i před uplynutím sjednané doby z důvodu hrubého porušování povinností nájemcem, nebo je-li nájemce po dobu delší než jeden měsíc v prodlení s placením nájemného nebo služeb spojených s užíváním prostoru sloužícího k podnikání.

Výpověď musí být písemná s uvedením důvodu výpovědi, jinak je neplatná. V souladu s ust. § 2310 odst. 2 NOZ je výpovědní doba tříměsíční.

Právo na výpověď nájmu na dobu určitou má smluvní strana s šestiměsíční výpovědní lhůtou. Pokud se jedná o výpověď ze závažných důvodů, je výpovědní doba v souladu s ust. § 2312 NOZ tříměsíční.

Nájemce může proti výpovědi podat námitku, kterou musí vznést do jednoho měsíce od doručení výpovědi. Námitka musí být vznesena písemně a včas.

Vyklizením a předáním prostor v souladu s výpovědí se považuje za přijetí výpovědi nájemcem bez námitek a výpověď se stává platnou.

3.2. Informace o obchodních partnerech

Klíčovým faktorem rizika řízení pohledávek je schopnost odběratele zaplatit pohledávku. K zjištění této schopnosti jsou potřebné důvěryhodné a co nejpřesnější informace o odběratelích (Vozňáková, 2004).

Informace potřebné k hodnocení lze dělit do čtyř úrovní (Vozňáková, 2004):

- První úroveň – identifikace odběratele – název firmy, sídlo, právní struktura, vlastnictví atd. Tyto údaje jsou v České republice dostupné z obchodního rejstříku a živnostenského rejstříku.
- Druhá úroveň – základní informace o velikosti společnosti, obratu, managementu. Tyto informace patří mezi poměrně dostupné.
- Třetí úroveň – podrobnější informace o hospodaření společnosti, tedy o výkonnosti, zadluženosti, platební morálce.

- Čtvrtá úroveň – informace, které jsou potřebné pro tvorbu společné strategie společností. Musí existovat vzájemná výměna informací.

Společnost musí dobře znát nejen platební schopnost odběratele, ale i jeho výrobní a technické zázemí, vývoj odběratele vůči konkurenci atd. Informace o výrobním a technickém zázemí společnost získá vlastním úsilím při návštěvě odběratele v místě jeho výroby. Ostatní informace lze získat z vnitřních či vnějších zdrojů (Vozňáková, 2004).

Vnitřním zdrojem informací je účetnictví společnosti. Účetnictví lze podle uživatelů informací rozlišit na finanční, daňové a manažerské. Finanční a daňové účetnictví se striktně řídí pravidly a předpisy a účetní systémy společností bývají často nastaveny podle těchto pravidel (Vozňáková, 2004).

Finanční účetnictví poskytuje podrobné informace, pokud společnost využívá analytické členění, které navazuje na syntetické účty. Toto analytické členění vychází z potřeb účetní jednotky. Informace o pohledávkách lze zjistit i z podrozvahové evidence (Vozňáková, 2004).

Nastavení a rozvoj manažerského účetnictví jsou v kompetenci firmy. Právě z manažerského účetnictví lze získat data, které mohou firmě pomoci při analýze odběratelů z hlediska jejich ziskovosti. V účetnictví je potřebné přejít od tradičního provozního účetnictví k procesnímu účetnictví tzv. aktivnímu provoznímu účetnictví (Vozňáková, 2004).

Vnější informace lze dále dělit na (Vozňáková, 2004):

- **Kancelářské informace** (někdy též nazývány jako administrativní, identifikační), které obsahují veřejné informace z obchodního rejstříku, živnostenského rejstříku. Jsou zde evidovány údaje o názvu, právní formě, roku založení, sídla společnosti (místo podnikání u podnikatele – fyzické osoby), telefonní čísla, e-mailové adresy, identifikační čísla, daňová identifikační čísla, čísla bankovních účtů, obory činností, jména a adresy statutárních orgánů a vlastníků, základní kapitál, roční obrát.
- **Kreditní informace**, které obsahují aktiva a pasiva, dosavadní platební disciplínu, celkovou bonitu firmy či zvláštní události ve firmě. Tyto informace slouží k analýze solventnosti odběratele. Získávání těchto informací je poměrně náročné a také nákladné, jelikož nebývají plně veřejné.

- **Bankovní informace**, které je možné legálně získat podle zákona č. 21/1992 Sb., § 38, odst. 1 o bankovním tajemství. Jedná se o informace, které banka shromažďuje o svých klientech, a nejsou veřejně dostupné. Informace o klientech jsou bankou přísně střeženy. Banka může sdělovat informace jen na základě přesných pravidel a podmínek a se souhlasem klienta.

Další informace z vnějších zdrojů lze získat také z obchodního rejstříku, živnostenského rejstříku, insolvenčního rejstříku, obchodního věstníku a dalších, které jsou veřejně dostupné na internetu viz Tab. 3.1.

Tab. 3.1 - zdroje vnějších informací

Zdroj	Odkaz na stránku
Obchodní rejstřík	www.justice.cz
Živnostenský rejstřík	www.rpz.cz
Obchodní věstník	www.ov.ihned.cz
Insolvenční rejstřík	www.justice.cz

Zdroj: vlastní zpracování

3.3. Zajišťovací instrumenty

Včasnou úhradu pohledávky lze zajistit pomocí instrumentů. Pro zajištění pohledávek z nájemného je vhodné použít např. smluvního ujednání peněžní jistoty, dále je možné smluvně ujednat úrok z prodlení zejména pak výši, a využívat úroku v případě, že je nájemce v prodlení s úhradou.

3.3.1. Jistota

Peněžitá jistota (tzv. kauce) slouží k zajištění nájemcových povinností z nájmu. Peněžitou jistotu je možné ujednat ve smlouvě o nájmu v souladu s § 2254 NOZ. Smluvní strany tedy pronajímatel a nájemce se můžou smluvně dohodnout, že nájemce složí pronajímateli peněžitou jistotu. Jistota nesmí být vyšší než šestinásobek měsíčního nájemného.

Při skončení nájmu je peněžitá jistota pronajímatelem vrácena nebo použita na zápočet toho, co mu nájemce dluží na nájemném. Nesmí být opomenuto, že nájemce má právo na úroky z jistoty a to od jejího poskytnutí.

O poskytnutí peněžitě jistoty se v účetnictví účtuje na následujících účtech viz Tab. 3.2.

Tab. 3.2 - příklad zaúčtování peněžité jistoty na úhradu na nájemné ze strany pronajímatele

	Doklad	Text	Částka v Kč	MD	Dal
1.		Pohledávka za nájemné	50 000	311	
2.		Přijatá peněžítá jistota	100 000		379 (479)
3.	VUD	Zúčtování peněžité jistoty na úhradu pohledávky	50 000	379 (479)	311
4.	VBÚ	Vrácení peněžité jistoty nájemci	50 000	379 (479)	221

Zdroj: vlastní zpracování

3.3.2. Zástavní právo

Jedním z nejspolehlivějších nástrojů jak zajistit existující i budoucí závazek s minimálními náklady je zástavní smlouva, u které je nutné dbát na písemnou formu a obsah náležitostí předepsaných zákonem.

Zastavovat lze nemovitosti (zástavní právo vzniká vkladem do katastru nemovitostí), tak i věci movité odevzdané jako zástava do úschovy k třetí osobě (uchovateli). Zástavní právo slouží k zajištění pohledávky a jejího příslušenství, kdy není včas a řádně plněno. Pokud je v zástavní smlouvě zvlášť ujednáno slouží i k zajištění smluvní pokuty (Pilátová, 2009).

Zástavní právo v obchodních vztazích vzniká zásadně na základě smlouvy. Účastníky takové smlouvy jsou (Pilátová, 2009):

- zástavní věřitel – věřitel ze závazkového vztahu
- zástavní dlužník – dlužník ze závazkového vztahu
- zastávce – vlastník předmětu zástavy, většinou jde o totožnou osobu s osobou zástavního dlužníka, zastávce může být i osoba odlišná od osoby zástavního dlužníka.

Písemná forma zástavní smlouvy se vyžaduje v souladu s ust. § 1314 NOZ v případě není-li movitá věc jako zástava odevzdána zástavnímu věřiteli, nebo třetí osobě, který ji pro věřitele opatruje.

Pohledávka, která je zajištěná movitou či nemovitou věcí není řádně a včas splněna, je zástavní věřitel oprávněn uspokojit se z výtěžku zpeněžení zástavy do ujednané výše. Nebyla-li výše ujednána pak do výše pohledávky s příslušenstvím ke dni zpeněžení zástavy. Zástavní věřitel může zpeněžit zástavu ve veřejné dražbě. Zástavní věřitel je povinen předem informovat zastávce a dlužníka o zamýšleném výkonu zástavního práva.

Výtěžek z prodeje převyšující zajištěnou pohledávku je povinen zástavní věřitel vydat dlužníku bez zbytečného odkladu (Bařinová, 2007).

V případě vzniku zástavního práva k samostatným movitým věcem, budovám apod. je účetní jednotka povinna provést záznam v analytické evidenci viz Tab. 3.3.

Tab. 3.3 - příklad účtování o zástavě movité věci z pohledu zástavního dlužníka

	Doklad	Text	Částka v Kč	MD	Dal
1.	VUD	Převod věci movité do zástavy	50 000	022.900 ⁵	022.100 ⁶
2.	VBU	Úhrada závazku z bankovního účtu (zjednodušeně)	40 000	231	221
3.	VUD	Převod movité věci zpět	50 000	022.100	022.900

Zdroj: Bařinová (2007, s. 19)

Podle § 1335 a násl. NOZ je možné zastavit i pohledávku, kterou lze postoupit.

3.3.3. Postoupení pohledávek

Pohledávka může být věřitelem jako postupitelem postoupena na jiného věřitele (postupníka). Postupitel může postupníkovi postoupit v souladu s ust. § 1879 NOZ celou pohledávku nebo její část a to i bez souhlasu dlužníka.

Postoupením pohledávky podle § 1880 NOZ postupník nabývá pohledávku včetně jejího příslušenství a zajištění. Postupitel je povinen vydat potřebné doklady k pohledávce, poskytnout všechny potřebné informace vztahující se k pohledávce a poskytnout postupníkovi přiměřenou součinnost.

⁵ 022.900 – Samostatné movité věci a soubory movitých věcí předané do zástavy

⁶ 022.100 – Samostatné movité věci a soubory movitých věcí

Nelze postoupit dle §1881 odst. 1 NOZ pohledávku, která zaniká smrtí nebo pohledávku, u které by se změnil její obsah změnou věřitele k tíži dlužníka.

Postupitel odpovídá v souladu s ust. § 1885 NOZ za pohledávku, která byla postoupena za úplatu. Postupitel odpovídá za trvání pohledávky a ručí za její dobytost a to až do výše přijaté úplaty s příslušenstvím. Pokud postupník věděl, že pohledávka je nejistá nebo nedobytná, odpovědnost postupitele zde neplatí. Pokud se pohledávka stane nedobytnou až po jejím postoupení, postupník za dobytost pohledávky neodpovídá.

Pohledávku je možné postoupit i bezúplatně. Ve většině případů věřitel postupuje pohledávku, aby získal prostředky, které mu v pohledávce vážnou, a proto postupuje pohledávku za úplatu.

Postupitel účtuje o postoupení pohledávky a musí rozpustit opravnou položku k pohledávce viz Tab. 3.4. Postupník účtuje o nákupu pohledávky rozvahově a podrozvahově viz Tab. 3.5 .

Tab. 3.4 - účtování postoupení pohledávky u postupitele (věřitele)

	Doklad	Text	Částka v Kč	MD	Dal
1.		Počáteční zůstatek pohledávky	150 000	311	
2.		Počáteční zůstatek zákonné OP ⁷	30 000		391.100
3.	VUD	Postoupení pohledávky	150 000	546	311
4.	VUD	Tržba z prodeje pohledávky	130 000	315	646
5.	VUD	Rozpuštění zákonné OP	30 000	391.100	558
6.	VBU	Úhrada za postoupení	130 000	221	315

Zdroj: vlastní zpracování

Daňově uznatelným nákladem je podle § 24 odst. 2 písm. s) zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů jmenovitá hodnota pohledávky a to jen do výše příjmů plynoucího z jejího postoupení, který lze zvýšit o vytvořenou opravnou položku dle zákona o rezervách.

---

⁷ Opravná položka

Tab. 3.5 – účtování postoupení pohledávky u postupníka

	Doklad	Text	Částka v Kč	MD	Dal
1.	VUD	Nabytí pohledávky z postoupení v PC	130 000	315	325
2.	VBU	Úhrada kupní ceny pohledávky	130 000	325	221
3.		Zaúčtování jmenovité hodnoty pohledávky (podrozvahová evidence)	150 000	75x	75x
4a.	VBU	Inkaso od dlužníka do výše PC (zápis na rozvahové účty)	130 000	221	315
4b.		Inkaso od dlužníka do výše PC (zápis na podrozvahový účet)	130 000	75x	75x
5a.	VBU	Inkaso od dlužníka nad rámec PC	30 000	221	647
5b.		Inkaso od dlužníka nad rámec PC (zápis na podrozvahový účet)	30 000	75x	75x

Zdroj: vlastní zpracování

Pohledávka může být postoupena i za cenu nižší než je její jmenovitá hodnota. Pokud postupitel postoupí svou pohledávku za nižší cenu, daňově uznatelným nákladem je jen část jmenovité hodnoty ve výši příjmů plynoucích z jejího postoupení, zbytek je neuznatelným nákladem. Odpis pohledávky je pak důležité pro daňové účely účtovat pomocí analytiky viz Tab. 3.6.

Tab. 3.6 – postoupení pohledávky u postupitele (věřitele)

	Doklad	Text	Částka v Kč	MD	Dal
1.		Počáteční zůstatek pohledávky	150 000	311	
3a.	VUD	Postoupení pohledávky – daňový odpis pohledávky	130 000	546.100	311
3b.	VUD	Postoupení pohledávky – nedaňový odpis pohledávky	20 000	546.999	311
5.	VUD	Tržba z prodeje pohledávky	130 000	315	646
6.	VBU	Úhrada za postoupení	130 000	221	315

Zdroj: vlastní zpracování

Pohledávku lze postoupit i bezúplatně. Postupník při bezúplatném postoupení pohledávky účtuje o jmenovité hodnotě pohledávky pouze na podrozvahový účet. Na rozvahové účty postupník účtuje až v okamžiku úhrady od dlužníka nebo započtení a zároveň v podrozvaze sníží jmenovitou hodnotu pohledávky.

3.3.4. Zadržovací právo

Jedná se o nouzový zajišťovací prostředek, který nebývá zakotven ve smlouvě, jelikož se s jeho uplatněním málokdy počítá. Když věřitel nemá k dispozici jiné zajišťovací prostředky nebo další již vyčerpal, přichází v úvahu zadržovací právo (Pilátová, 2011).

Zadržovacím právem lze zajistit splatnou pohledávku. K zajištění nesplatného dluhu může být zadržovací právo využito v souladu s § 1395 NOZ pouze v případě, že:

- dlužník měl svůj dluh zajistit, ale neučinil tak,
- dlužník prohlásil, že dluh nesplní.

Věřitel má povinnost bez zbytečného odkladu vyrozumět dlužníka o zadržení věci a jeho důvodu. Jestliže byla smlouva písemná, na jejímž základě má věřitel věc u sebe, musí být i vyrozumění písemné.

Zadržovací právo v souladu s ust. § 1399 NOZ zaniká v důsledku zániku zajištěné pohledávky nebo zadržené věci. Dlužník může dát věřiteli jinou jistotu, která musí být podle zákona dostatečná. Jinou jistotu může poskytnout i jiná osoba než dlužník.

3.3.5. Smluvní pokuta

Závazek lze zajistit smluvní pokutou, jejíž právní úprava je v § 2048 až 2052 NOZ.

Smluvní pokuta je řazena mezi prostředky utvrzující dluh a lze ji sjednat i ve formě jiného než peněžitého plnění.

Smluvní strany si pro případ porušení smluvené povinnosti mohou v souladu s § 2048 NOZ sjednat smluvní pokutu v určité výši případně způsob, jak bude určena výše smluvní pokuty. Věřitel následně požaduje na základě ujednání smluvní pokutu bez zřetele, zda mu porušením vznikla škoda.

Smluvní pokuty jsou účtovány na vrub účtu 544 – Smluvní pokuty a úroky z prodlení bez ohledu na to, zda byly uhrazeny. Účtovány jsou zde smluvní pokuty a úroky z prodlení, poplatky z prodlení, penále ze smluvních vztahů a odstupné.

Na vrub účtu 545 – Ostatní pokuty a penále se účtují např. penále za opožděné platby na zdravotní či sociální pojištění, daní atd. na základě příslušných dokladů bez ohledu na to zda byly zaplacený či nikoliv, ale jsou daňově neúčinné.

Ve prospěch účtu 644 – Smluvní pokuty a úroky z prodlení se účtují částky pohledávek bez ohledu na to, zda byly zaplacený či nikoliv.

Do daňově uznatelných nákladů z účtu 544 – Smluvní pokuty a úroky z prodlení se promítají dle § 24 odst. 22 písm. zi) zákona o daních z příjmů pouze zaplacené smluvní pokuty a úroky z prodlení. Na účtu 644 – Smluvní pokuty a úroky z prodlení jen přijaté smluvní pokuty a úroky z prodlení vstupujících do výnosů. Je proto vhodné, aby účetní jednotka analyticky rozlišovala zaplacené a neuhrazené smluvní pokuty a úroky z prodlení (Bařinová, 2007).

Pro účel nájmu NOZ upravuje v § 2239 Zakázané ujednání „*Nepřihlíží se k ujednání nájemci povinnost zaplatit pronajímateli smluvní pokutu, ani k ujednání ukládajícimu nájemci povinnost, která je vzhledem k okolnostem zjevně nepřiměřená.*“.

3.3.6. Ručení

Ručení je jedním ze způsobu zajištění dluhu, jehož úprava se nachází v § 2018 až 2028 NOZ.

Ručení je zajišťovací vztah, který vzniká mezi věřitelem a třetí osobou na rozdíl od práva zástavního, kde se jedná o vztah věřitele a dlužníka. Ručením je zabezpečováno uspokojení pohledávky věřitele. Věřitel může uspokojení své pohledávky dosáhnout z majetku třetí osoby odlišné od dlužníka (tj. ručitele). Ručením se věřiteli zmenšuje riziko spojené s návratností jeho pohledávky. Ručením může být zajištěna pohledávka, která vznikne v budoucnu nebo je její vznik závislý na splnění podmínky (Bařinová, 2007).

Ručitel je povinen uspokojit pohledávku věřitele a to v případě, že ji dlužník v přiměřené lhůtě neuspokojil i přes písemnou výzvu věřitele. Jeden či více ručitelů se můžou zaručit za jednu pohledávku. Každý z nich ručí věřiteli za celý dluh.

Ručení vzniká na základě písemného prohlášení, které musí být adresováno věřiteli. Tímto ručitel na sebe bere odpovědnost vůči věřiteli, že v případě, že dlužník pohledávku neuspokojí, uspokojí pohledávku ručitel (Bařinová, 2007).

Ručení lze zachytit v účetnictví ve dvou krocích. Písemné prohlášení ručitele věřiteli je prvním krokem a není důvodem pro účtování v účetnictví pro nikoho ze zúčastněných (věřitel, dlužník, ručitel). Jde pouze o zachycení informací do podrozvahové evidence, které musí ručitel i věřitel zveřejnit v příloze účetní závěrky. Ručitel uvede ve své příloze potenciální závazek, který je nevyúčtovaný v účetnictví a není uvedený v rozvaze. Věřitel uvede ve své příloze pohledávku zajištěnou ručením jiného subjektu, kdy uvede povahu a formu zajištění a to pro případ nesplacení pohledávky (Bařinová, 2007).

Skutečnost, že dlužník neuhradil svůj závazek, a ten je věřiteli uhrazen ručitelem, je druhým krokem. O tomto kroku účtuje věřitel viz Tab. 3.7 a dlužník viz Tab. 3.8.

Tab. 3.7 – příklad účtování o ručení z pohledu věřitele

	Doklad	Text	Částka v Kč	MD	Dal
1.		Počáteční zůstatek půjčky	30 000	378	
2.	VUD	Úrok z půjčky	1 500	378	662
3.	VBU	Úhrada půjčky i úroku ručitelem	31 500	221	378

Zdroj: Bařinová (2007, s. 21)

Tab. 3.8 - příklad účtování o ručení z pohledu dlužníka

	Doklad	Text	Částka v Kč	MD	Dal
1.		Počáteční zůstatek závazku z půjčky	30 000		379.100
2.	VUD	Úrok z půjčky	1 500	562	379.100
3.	VBU	Úhrada půjčky i úroku ručitelem	31 500	379.100	379.200

Zdroj: Bařinová (2007, s. 21)

U dlužníka dochází k zániku závazku vůči věřiteli a vzniká závazek vůči ručiteli, jelikož ručitel uhradil za dlužníka půjčku věřiteli viz Tab. 3.9.

Tato operace je bez dopadu na výsledek hospodaření a na daňový základ dlužníka.

Tab. 3.9 - příklad účtování o ručení z pohledu ručitele

	Doklad	Text	Částka v Kč	MD	Dal
1.	VBU	Vznik pohledávky za dlužníkem	31 000	378.100	221

Zdroj: Bařinová (2007, s. 21)

3.3.7. Zajišťovací převod práva

Dlužník může ve prospěch věřitele v souladu s § 2040 NOZ převést své majetkové právo. Smlouva o zajišťovacím převodu práva musí být písemná. Splnění závazku je tedy zajištěno tímto převodem práva na věřitele.

Smlouva o zajišťovacím převodu práva by měla obsahovat v souladu s ust. § 2040 odst. 2 NOZ tzv. rozvazovací doložku. Rozvazovací doložka zaručuje, že po splnění závazku věřitel převede právo zpět na dlužníka.

Pokud dlužník nesplní svůj dluh zajištěný převodem práva, musí v souladu s ust. § 2044 NOZ předat věřiteli vše, co je nutné k plnému výkonu převedeného práva.

Věřitel v případě, že obvyklá cena jistoty je vyšší než zajištěný dluh, vyplatí rozdíl osobě, která jistotu poskytla. Věřitel si může uplatnit i náklady, které v souvislosti s výkonem zajišťovacího převodu práva vynaložil.

3.3.8. Směnka

Zajištění pohledávek směnkou je oblíbené pro jednoduchost a zaručenou návratnost (soudní vymáhání ve zkráceném řízení zabezpečuje zákon).

Směnka jako jeden ze zajišťovacích prostředků se při opatrném použití jeví jako spolehlivá. Vzhledem k používání směnky v mezinárodním měřítku bylo žádoucí sjednotit

právní úpravu. Ke sjednocení právní úpravy došlo v třicátých letech XIX. století⁸ (Bařinová, 2007).

Podrobná česká právní úprava směnky se nachází v právních normách:

- Zákon č. 191/1950 Sb., směnečný a šekový, ve znění pozdějších předpisů,
- Zákon č. 591/1992 Sb., o cenných papírech, ve znění pozdějších předpisů,
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Směnka je obchodovatelný cenný papír s náležitostmi, které jsou přesně vymezené zákonem. Směnkou lze zajistit i nedobytné pohledávky a to jejím vystavením po splatnosti pohledávky. Stává se jistícím nástrojem pro věřitele a oddaluje soudní vymáhání dlužné částky (Bařinová, 2007).

Pro zajištění pohledávek směnkou je důležité jejich dělení.

Směnky lze tedy dělit (Bařinová, 2007):

1. Podle toho kdo směnku vystavuje:

- Směnka vlastní – vystavuje výstavce, který je dlužníkem a zavazuje se, že zaplatí věřiteli nebo oprávněné osobě určitou peněžitou sumu, v daný den a na daném místě.
- Směnka cizí – výstavce dává příkaz třetí osobě (směnečníkovi), aby za něj zaplatil oprávněné osobě (osobě uvedené ve směnce) určitou peněžitou sumu (směnečnou sumu), v daný den a na daném místě.

2. Podle splatnosti:

- Dato směnka (splatná v konkrétní den)
- Visto směnka (splatná v okamžiku předložení dlužníkovi, tzv. při vidění)
- Lhůtní visto směnka (splatná určitý čas po vidění, uvedeno na směnce)

Směnky se dělí i podle jejich použití a to na blanko směnku, zajišťovací směnku, rekta směnku a další.

Směnka se stává splatnou za předpokladu správných náležitostí vztahujících se k formě a obsahu listiny určených v § 1 a 2 zákona č. 191/1950 Sb., směnečného a šekového.

---

⁸ Tzv. „Ženevské úmluvy“ o jednotném směnečném a šekovém právu.

Cizí směnka musí dle § 1 zákona č. 191/1950 Sb., směnečného a šekového obsahovat:

- Označení, že se jedná o směnku. Označení „směnka“ musí být součástí vlastního textu listiny v jazyce, ve kterém je listina sepsána.
- Bezpodmínečný příkaz zaplatit určitou peněžní sumu (tzv. směnečnou sumu) v dané měně. Pokud se číselné a slovní označení směnečné sumy liší, je platné slovní vyjádření sumy.
- Jméno toho, kdo má platit (směnečníka). Pokud není na směnce uveden jiný zvláštní údaj, platí, že místo uvedené u směnečnickova jména je místem bydliště směnečníka a také platebním místem.
- Údaj splatnosti. Pokud údaj o splatnosti na směnce chybí, je směnka splatná na viděnou.
- Údaj místa, kde má být placeno.
- Jméno toho, komu má být zaplacené nebo na jehož řád má být placeno.
- Datum a místo vystavení směnky. Pokud není na směnce uvedeno místo vystavení směnky, platí, že místem vystavení je místo uvedené u jména výstavce.
- Vlastnoruční podpis výstavce. (předtištěné jméno či razítko nestačí).

Pokud směnka neobsahuje některou ze zákonem stanovených náležitostí, není platná jako směnka cizí.

Splatnost směnky musí být v souladu s § 33 zákona č. 191/1950 Sb., směnečný a šekový a může být vystavena:

- na viděnou,
- na určitý čas po viděné,
- na určitý čas po datu vystavení,
- na určitý den.

Směnky s postupnou splatností nebo s jinou dobou splatnosti než stanovuje zákon, jsou neplatné.

Vlastní směnka má shodné povinné náležitosti⁹ jako směnka cizí kromě údaje o směnečníkovi, sám výstavce je vázán k placení.

Směnky nelze použít ke splacení nebo zajištění spotřebitelského úvěru.

---

⁹ Povinné náležitosti směnky vlastní jsou upraveny v § 75 zákona č. 191/1950 Sb., směnečného a šekového.

3.3.9. Uznání dluhu

Uznáním dluhu věřitel zajistí svou pohledávku vůči dlužníkovi i pro případné pochybnosti v soudním řízení. Díky uznání bude věřitel schopen prokázat existenci své pohledávky.

S účinností od 1. 1. 2014 se dle NOZ používá již jen pojem uznání dluhu. Uznání dluhu je upraveno v § 2053 a 2054 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Nová právní úprava upravuje i vztah mezi podnikateli.

Pokud dlužník učiní písemné prohlášení a uzná svůj dluh co do výše a rozsahu, má se za to, že dluh trvá v rozsahu, ve kterém dlužník uznal dluh.

Dlužník uznává svůj dluh i placením úroků z dlužné částky nebo částečným plněním. Pokud je však pohledávka věřitele promlčena, nelze placení úroků ani částečné plnění dluhu uznat jako uznání dluhu.

Povinnost dlužníka uznat dluh není dána zákonem, dlužník může odmítnout dluh uznat.

Ode dne kdy došlo k uznání dluhu, počíná běžet nová promlčecí lhůta v délce deseti let. Dle ust. § 639 NOZ pokud dlužník v uznání určil i dobu, do kdy splní, promlčecí lhůta počíná běžet od posledního dne určené doby, do kdy měl dlužník dle uznání dluh splnit.

3.3.10. Notářský zápis s doložkou přímé vykonatelnosti

Věřitel má vysokou právní jistotu, pokud dlužník uzná dluh formou notářského zápisu s přímou doložkou vykonatelnosti. Notářský zápis s přímou doložkou vykonatelnosti obsahuje svolení zavázaného účastníka k nařízení a provedení výkonu rozhodnutí (vedena exekuce) a aby byl takový notářský zápis exekučním titulem, jestliže svou povinnost řádně a včas nesplní. V případě nezaplacení dluhu není nutné podávat žalobu, ale je možné rovnou přistoupit k výkonu rozhodnutí (Bařinová, 2007).

Notářský zápis je možné sepsat již před samotným vznikem pohledávky nebo v den předání plnění. Notářský zápis musí obsahovat i výši pohledávky a dobu plnění. Zajistit notářským zápisem lze i splatnou pohledávku je-li věřitel ochoten poskytnout dlužníkovi dodatečnou lhůtu na splacení (Bařinová, 2007).

3.3.11. Zápočet pohledávek

Mezi další jednoduché způsoby zajištění splatnosti pohledávek patří zápočet pohledávek. Vzájemné započtení pohledávek je upraveno v § 1982 až 1991 NOZ.

Smluvní strany se můžou v souladu s ust. § 1982 NOZ dohodnout na započtení vzájemných pohledávek stejného druhu. K započtení může dojít v okamžiku, kdy má smluvní strana právo na uspokojení vlastní pohledávky a plní svůj dluh. Pohledávky se započtením ruší v rozsahu vzájemného krytí. Nekryjí-li se pohledávky, je pohledávka započtena obdobně jako při splnění.

Pohledávky způsobilé k započtení dle ust. § 1987 NOZ, jsou pohledávky, které je možné uplatnit před soudem.

Nezpůsobilé jsou pohledávky, které jsou nejisté nebo neurčité. Započíst lze i pohledávky, které jsou promlčené, pokud jejich promlčení nastalo až poté co se staly způsobilými k započtení.

Zachycení zápočtu v účetnictví je velmi jednoduché viz Tab. 3.10

Tab. 3.10 – zaúčtování vzájemného započtení pohledávek

	Doklad	Text	Částka v Kč	MD	Dal
1.		Počáteční zůstatek závazku	150 000		321
2.		Počáteční zůstatek pohledávky	150 000	311	
3.	VUD	Vzájemný zápočet pohledávek	150 000	321	395
4.	VUD	Vzájemný zápočet pohledávek	150 000	395 ¹⁰	311

Zdroj: vlastní zpracování

3.3.12. Rozhodčí řízení

Jednou z dalších snadných cest pro věřitele jak se dopracovat s minimálními náklady k exekučnímu titulu je rozhodčí řízení.

Rozhodčí řízení je upraveno v zákoně č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů (dále jen „zákon o rozhodčím řízení“).

¹⁰ Zápočet lze účtovat i bez použití účtu 395 – Vnitřní zúčtovací vztahy. V účetnictví je tak účtováno na straně MD 321 – Dodavatelé a na straně D 311 – Odběratelé.

Strany si mezi sebou můžou dohodnout v souladu se zákonem č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů, že majetkové spory mezi nimi bude rozhodovat jeden nebo více rozhodců či stálý rozhodčí soud. Platně lze rozhodčí smlouvu uzavřít, jen pokud lze uzavřít smír ohledně předmětu sporu. Rozhodčí smlouva musí být písemná.

Rozhodčí řízení se může týkat jednotlivého sporu, který již vznikl (rozhodčí smlouva). Nebo všech sporů z určitých právních vztahů, které by vznikly v budoucnu (rozhodčí doložka). Rozhodčí doložka musí obsahovat dle zákona o rozhodčím řízení informace, které jsou pravdivé, úplné a přesné.

Spory můžou být rozhodovány před stálými rozhodčími soudy. Rozhodci musí být nezávislí a nestranní. Výsledkem tohoto řízení je rozhodčí nález, který má stejnou váhu jako pravomocné rozhodnutí soudu.

Rozhodčí smlouva pro řešení sporů ze spotřebitelských smluv musí být uzavřena na samostatné listině, nikoliv jako součást podmínek, kterými se řídí spotřebitelská smlouva. Spotřebiteli musí být podáno náležité vysvětlení s dostatečným předstihem podpisu rozhodčí smlouvy.

Rozhodčí smlouva musí obsahovat pravdivé, úplné a přesné informace. Rozhodcem rozhodujícím ve spotřebitelských sporech může být jen rozhodce, který je zapsán ve zvláštním seznamu vedeném Ministerstvem spravedlnosti.¹¹

3.4. Zajištění pohledávek po splatnosti soudní cestou

3.4.1. Soudní řízení

Pokud jsou vyčerpány možnosti mimosoudního řešení pohledávek, přichází na řadu vymáhání soudní cestou. Soudnímu vymáhání by mělo předcházet zvážení likvidity pohledávky. Soudní řízení je časově a finančně náročný proces. Je tedy nezbytné získat potřebné informace o finanční situaci dlužníka a stavu a výhledu jeho aktivit (Bařinová, 2007).

---

¹¹ ROZHODČÍ SOUD. *Doporučená znění rozhodčích doložek do smluv*. [online]. ROZHODČÍ SOUD, ©2014 [cit. 2014-04-16]. Dostupné z: <http://www.soud.cz/rozhodci-dolozka>

Soudní řízení upravené v zákoně č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „OSŘ“) probíhá ve dvou stupních:

- Nálezací řízení, které zkoumá oprávněnost požadavků věřitele.
- Vykonávací (exekuční) řízení neboli soudní výkon rozhodnutí.

Věřitel podá návrh na soud, který následně rozhoduje o oprávněnosti jeho nároků.

Návrh musí dle § 79 OSŘ kromě obecných náležitostí obsahovat:

- Označení účastníků (jméno, příjmení a bydliště, případně jejich rodná čísla, u právnických osob obchodní firmu nebo název a sídlo).
- Označení zástupců či zmocněnců účastníků.
- Popis rozhodujících skutečností a označení důkazů, kterých se navrhovatel dovolává.
- Musí být zřejmé, čeho se navrhovatel domáhá.

Návrh, který vyplývá z obchodních vztahů, musí dále obsahovat identifikační číslo právnické osoby, identifikační číslo fyzické osoby, která je podnikatelem a případné další údaje, které jsou pro identifikaci účastníků nezbytné. Návrh je označován jako žaloba.

Návrh se podává na krajský soud podle místní příslušnosti žalovaného (dlužníka). Spory o peněžité plnění, jejichž částka požadována žalobcem nepřevyšuje 100 000 Kč, tvoří výjimku a rozhodují o nich okresní soudy (Bařinová, 2007).

Soudní řízení je zahájeno doručením žaloby na soud. Soudní řízení může být ukončeno platebním rozkazem nebo rozsudkem, kterým soud rozhoduje ve věci samé nebo usnesením, jímž soud rozhoduje ve všech případech (Bařinová, 2007).

3.4.1.1. Platební rozkaz

Pokud věřitel zaslal doporučeně upomínky (důkaz pro návrh na vydání platebního rozkazu), a dlužník přesto nereagoval, podá návrh na vydání platebního rozkazu. V platebním rozkazu se uvádí dlužná částka včetně příslušenství (úroku z prodlení a náklady soudního řízení). Navrhovatel musí při podání žaloby uhradit soudní poplatek, který činí 5 % z žalované částky nad 20 000 Kč, minimálně však 1 000 Kč. U peněžitých plnění nad 40 000 000 Kč činí soudní poplatek 2 000 000 Kč plus 1 % z částky nad 40 000 000 Kč, částka nad 250 000 000 Kč se nezapočítává.

Soud vydá platební rozkaz, jen pokud je nárok nepochybný a zřejmý. Platební rozkaz je formou rozhodnutí u tzv. zkráceného řízení, kdy nedochází k jednání či dokazování. Samotné vydání platebního rozkazu je na samotném rozhodnutí soudu. Pokud není soudem vydán platební rozkaz, je nařízeno jednání (Bařinová, 2007).

Proti platebnímu rozkazu má odpůrce možnost se do 14 dnů odvolat. Pokud k odvolání ze strany odpůrce nedojde, platební rozkaz nabývá po 15 dnech od doručení právní moci. V okamžiku, kdy platební rozkaz nabude účinku pravomocného rozsudku, může věřitel požádat o provedení exekuce. Platební rozkaz mimo jiné zajišťuje věřiteli (navrhovateli) u pohledávky neprohlášenost po dobu deseti let od nabytí právní moci (Bařinová, 2007).

Zahájení soudního řízení umožňuje u pohledávky vzniklé před 1. 1. 2014 dle § 8a zákona č. 593/1992 Sb., o rezervách, ve znění pozdějších předpisů tvorbu opravných položek. Opravnou položku je možné vytvořit až do výše 100 % hodnoty pohledávky, jestliže je více než 36 měsíců po splatnosti. Zaplacené soudní poplatky jsou v účetnictví zachyceny na nákladovém účtu 538 – Ostatní daně a poplatky.

Pro pohledávky vzniklé po 1. 1. 2014 není nutné pro potřebu tvorby opravných položek dle § 8a zákona č. 593/1992 Sb., o rezervách jejichž nehrzená rozvahová hodnota přesáhne částku 200 000 Kč zahajovat soudní, správní nebo rozhodčí řízení. Toto se nevztahuje na pohledávky, které byly nabyté postoupením, jejíž rozvahová hodnota je vyšší než 200 000 Kč. Ohledně takových pohledávek musí být zahájeno rozhodčí, soudní nebo správní řízení a poplatník se musí řízení aktivně účastnit.

3.4.1.2. Elektronický platební rozkaz

Elektronický platební rozkaz se řadí mezi poměrně nové instituty. Je shodný s platebním rozkazem, ale jeho návrh na vydání soudem musí být na elektronickém formuláři, který musí být podepsaný zaručeným elektronickým podpisem a peněžité plnění požadované žalobcem nesmí převýšit částku 1 000 000 Kč. Soudní poplatek za elektronický platební rozkaz je ve výši 4 % z žalované částky, minimálně však 800 Kč (Bařinová, 2007).

3.4.2. Exekuční řízení

Pokud dlužník nezaplatil ani na základě pravomocného rozhodnutí vydaného soudem, může věřitel pohledávku vymáhat v rámci exekučního řízení.

V exekučním řízení je věřitel označován jako oprávněný a dlužník jako povinný. Soud nařídí výkon rozhodnutí, pokud jsou splněny následující podmínky (Bařinová, 2007):

- dlužník neplní své povinnosti ve stanovené lhůtě,
- oprávněný musí podat návrh na výkon rozhodnutí, který musí obsahovat stejné náležitosti, které obsahoval návrh na žalobu.

Náležitosti návrhu na výkon rozhodnutí (Bařinová, 2007):

- označení soudu, ke kterému je návrh podán,
- označení účastníků včetně jejich zástupců, které musí být správné a úplné,
- popis rozhodných skutečností včetně předložení potřebných důkazů,
- návrh způsobu provedení výkonu rozhodnutí

Za podání návrhu na výkon rozhodnutí se platí soudní poplatek. Za návrh na výkon rozhodnutí je-li vymáháno peněžité plnění do částky 20 000 Kč včetně, se platí soudní poplatek minimálně 1 000 Kč. Je-li vymáháno peněžité plnění nad 20 000 Kč do částky 40 000 000 Kč včetně ve výši 5 % z vymáhaného peněžitého plnění. Je-li vymáháno peněžité plnění nad 40 000 000 Kč do 250 000 000 Kč, hradí se soudní poplatek ve výši 2 000 000 Kč plus 1 % z částky nad 40 000 000 Kč, částka nad 250 000 000 Kč se nezapočítává.

Věřitel musí soudu doložit potvrzení o vykonatelnosti rozhodnutí, který si vyžádá u soudu, který o věci rozhodoval. Pokud je návrh podáván soudu, který ve věci rozhodoval, není potřeba potvrzení o vykonatelnosti dokládat (Bařinová, 2007).

Způsoby výkonů rozhodnutí, kterými lze nařídít a provést výkon rozhodnutí v souladu s ust. § 258 OSŘ :

- zaplacení peněžité částky (např. srážkami ze mzdy),
- příkázáním pohledávky,
- správou nemovité věci,
- prodejem movitých věcí a nemovitých věcí,
- postižením závodu,

- zřízením soudcovského zástavního práva k nemovitým věcem.

Na návrh na výkon rozhodnutí přikázáním z účtu u peněžního ústavu soud rozhodne a vydá usnesení, kterým přikáže peněžnímu ústavu, aby odepsal pohledávku s příslušenstvím z účtu povinného (dlužníka) a uhradil ji po právní moci usnesení oprávněnému (věřiteli). Zároveň je povinnému zakázáno nakládat s prostředky na účtu a to až do výše vykonatelné pohledávky včetně příslušenství (Bařinová, 2007).

U přikázání peněžitých pohledávek soud zakáže dlužníkovi povinného, aby věřiteli pohledávku uhradil, a zároveň zakáže povinnému, aby se svou pohledávkou nakládal. Po nabytí právní moci nařízení exekuce je vyzooměn soudem dlužník povinného, který vyplatí pohledávku oprávněnému. Pohledávka je vyplacena v okamžiku, kdy je splatná. Pokud pohledávka není v okamžiku nařízení splatná, je vyplacena jakmile se stane splatnou (Bařinová, 2007).

Na návrh na výkon rozhodnutí prodejem movitých věcí soud v nařízení exekuce zakáže povinnému nakládat s věcmi, které vykonavatel sepíše. Povinnému je doručeno oznámení o nařízení exekuce prodejem movitých věcí až při provedení výkonu rozhodnutí a je informován o zákazu nakládat s věcmi, které jsou předmětem soupisu. Sepsané věci jsou následně prodány v dražbě, která končí v okamžiku, kdy dosažený výtěžek stačí k uspokojení věřitelů. Z výtěžku dražby jsou sraženy náklady na dražbu a je vyplacen oprávněnému k úhradě pohledávky. Celý průběh dražby je zaznamenán v protokolu (Bařinová, 2007).

Návrh na výkon rozhodnutí prodejem nemovitostí se podává u soudu, v jehož obvodu se nemovitost nachází.

Pohledávky, které nepodléhají exekuci (Bařinová, 2007):

- náhrada, která má být použita k opravě nebo k novému vybudování a je vyplácena pojišťovnou dle pojistné smlouvy,
- peněžité dávky sociální péče,
- prostředky na účtu, které jsou určeny pro výplatu mezd zaměstnanců povinného pro výplatní období nejbližší dni, kdy peněžnímu ústavu bylo doručeno nařízení exekuce přikázáním z účtu.

Dle § 322 OSŘ se nemůže výkon rozhodnutí týkat těch věcí ve vlastnictví povinného, které povinný nezbytně potřebuje k uspokojování hmotných potřeb svých a své rodiny nebo k plnění svých pracovních úkolů, jakož i jiných věcí, jejichž prodej by byl v rozporu s morálními pravidly. U podnikatelů se nemůže výkon rozhodnutí týkat věcí, které povinný nezbytně nutně potřebuje ke svému podnikání.

Exekuci může provést i soudní exekutor, který na rozdíl od soudního vykonavatele volí způsoby výkonu rozhodnutí sám a sepsané věci okamžitě odebírá. Odměna soudních exekutorů se stanovuje tarifem dle vyhlášky č. 291/2006 Sb., kterou se mění vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 330/2001 Sb., o odměně a náhradách soudního exekutora, o odměně a náhradě hotových výdajů správce podniku a o podmínkách pojištění odpovědnosti za škody způsobené exekutorem, ve znění vyhlášky č. 233/2004 Sb. (Bařinová, 2007).

Pro nařízení a provedení exekuce je podkladem exekuční titul. Pokud povinný neplní dobrovolně to, co mu exekuční titul ukládá, může oprávněný podat návrh na nařízení exekuce.

Exekuční tituly (Bařinová, 2007):

- vykonatelné rozhodnutí soudu,
- vykonatelný rozhodčí nález,
- notářský zápis se svolením k vykonatelnosti,
- vykonatelné rozhodnutí orgánů státní správy a územní samosprávy.

3.4.3. Insolvenční řízení

Insolvenční řízení upravuje zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (dále jen „insolvenční zákon“), který nahradil dosavadní zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání.

Způsoby řešení úpadku, které insolvenční zákon umožňuje:

- oddlužení,
- reorganizace,
- konkurz.

3.4.3.1. Oddlužení

Oddlužení se vztahuje na dlužníka podle § 389 odst. 1 insolvenčního zákona, který je právnickou osobou a není považován za podnikatele nebo fyzickou osobu, která není podle zákona podnikatelem a nemá dluhy z podnikání.

Dluh z podnikání nebrání podle § 389 odst. 2 insolvenčního zákona řešit úpadek dlužníka nebo hrozící úpadek dlužníka oddlužením. Musí být však splněny následující podmínky v souladu s ust. § 389 odst. 2 písm. a) až c):

- věřitel, o jehož pohledávku se jedná, souhlasí, nebo
- jde o věřitele, jehož pohledávka neuspokojena po skončení insolventního řízení, ve kterém insolvenční soud zrušil konkurz na majetek dlužníka po splnění rozvrhového usnesení nebo pro nedostatek majetku,
- jde o pohledávku zajištěného věřitele.

Uspokojení věřitelů v rámci oddlužení musí být ve výši alespoň 30 %. Nižší plnění je možné, pokud s tím věřitelé souhlasí. Oddlužení lze provést dvěma způsoby (Bařinová, 2007):

- zpeněžením majetkové podstaty,
- plněním splátkového kalendáře.

Zpeněžení majetkové podstaty je obdobné jako v případě prohlášení konkurzu, avšak majetek dlužníka, který byl pořízen v průběhu insolvenčního řízení poté, co nastaly účinky schválení oddlužení, do majetkové podstaty nenáleží.

Pokud dlužník plní prostřednictvím splátkového kalendáře, splácí měsíčně svým nezajištěným věřitelům po dobu pěti let (Bařinová, 2007).

3.4.3.2. Reorganizace

Reorganizací se dle § 316 insolvenčního zákona rozumí postupné uspokojování pohledávek věřitelů při zachování provozu dlužníkovy podniku, zajištěné opatřeními k ozdravení hospodaření tohoto podniku podle soudem schváleného reorganizačního plánu s průběžnou kontrolou jeho plnění ze strany věřitelů.

Insolvenční zákon nepřipouští možnost reorganizace, pokud je dlužník právnickou osobou v likvidaci, obchodníkem s cennými papíry nebo osobou oprávněnou k obchodování na komoditní burze.

Reorganizace je přípustná podle insolvenčního zákona pokud dlužník splní dle § 316 odst. 4 následující:

- roční úhrn čistého obratu za poslední účetní období předcházející insolvenčnímu návrhu dosáhl alespoň padesát milionů korun,
- nebo zaměstnává nejméně padesát zaměstnanců v pracovním poměru.

Pokud dlužník předloží soudu podle § 316 odst. 5 insolvenčního zákona reorganizační plán přijatý alespoň polovinou všech zajištěných věřitelů a polovinou všech nezajištěných věřitelů počítanou podle výše pohledávek nepoužijí se omezení dle § 316 odst. 4 insolvenčního zákona. Dlužník musí reorganizační plán předložit nejpozději do rozhodnutí o úpadku.

Reorganizaci je možné skončit splněním reorganizačního plánu, přeměnou reorganizace v konkurz a případně zrušením rozhodnutí o schválení reorganizačního plánu.

3.4.3.3. Konkurz

Konkurz je dalším ze způsobů řešení úpadku. Na rozdíl od reorganizace není založen na zachování provozu dlužníkovy podniku, ale vede k jeho zániku, aby mohly být uspokojeny pohledávky věřitelů. Zjištěné pohledávky věřitelů jsou uspokojeny z výnosu zpeněžení majetkové podstaty, kdy neuspokojené pohledávky nebo jejich části nezanikají, pokud zákon nestanoví jinak (Bařinová, 2007).

3.4.3.4. Insolvenční řízení z pohledu věřitele

Podle insolvenčního zákona nastanou účinky zahájení insolventního řízení zveřejněním vyhlášky v insolvenčním rejstříku. Od této chvíle jsou věřitelé oprávněni uplatnit v insolvenčním řízení své pohledávky přihláškou. Své pohledávky mohou věřitelé přihlašovat i v případě, že insolvenční soud nezveřejnil výzvu k podání přihlášek (Březinová, 2009).

Insolvenční řízení lze zahájit na návrh věřitele nebo dlužníka. Pokud podává návrh na zahájení insolventního řízení věřitel má povinnost doložit skutečnost, že má vůči dlužníkovi splatnou pohledávku a k návrhu připojit přihlášku pohledávky.

Insolvenční návrh musí obsahovat dle § 103 insolvenčního zákona označení navrhovatele a dlužníka a skutečnosti, které osvědčují úpadek dlužníka nebo hrozící úpadek.

Věřitelé podávají přihlášky pohledávek v souladu s ust. § 173 insolvenčního zákona od zahájení insolventního řízení až do uplynutí lhůty stanovené rozhodnutím o úpadku. K přihláškám podaným později se nepřihlíží. Přihlašují se i pohledávky, které již byly uplatněny u soudu. Přihlásit lze i pohledávku nesplatnou případně vázanou na podmínku.

Přihlášky pohledávek a jejich příloh se podávají dvojmo a musí mít náležitosti v souladu s ust. § 174 insolvenčního zákona.

Věřitelé jsou uspokojováni dle ust. § 165 insolvenčního zákona v závislosti na způsobu řešení úpadku a to rozvrhem při konkursu, plněním reorganizačního plánu při reorganizaci nebo plněním při oddlužení.

Přihlášením pohledávky do insolvenčního řízení se staví běh promlčecí lhůty a to ode dne, kdy přišla přihláška insolventnímu soudu. Přihláška má tedy stejné účinky jako žaloba nebo jiné uplatnění práva u soudu (Březinová, 2009).

Insolvenční správce přezkoumá přihlášky pohledávek podle přiložených dokladů a účetnictví dlužníka. Seznam přihlášených pohledávek insolvenční správce sestavuje a doplňuje tak, aby mohl být zveřejněn do skončení lhůty pro podání přihlášek a zároveň s dostatečným předstihem před termínem konání nezkumného jednání (Březinová, 2009).

Zajištění věřitelé, kteří uplatňují své pohledávky v insolvenčním řízení, se musí v přihlášce dovolat svého zajištění, uvést okolnosti a připojit listiny, které se toho týkají. Zajištění věřitelé se uspokojují v rozsahu zajištění, ze zpeněžení věci, práva pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty, jimiž byla jejich pohledávka zajištěna. Pokud by byla hodnota zajištění nižší než výše zajištěné pohledávky, považuje se pohledávka ve výši zjištěného rozdílu za pohledávku nezajištěnou (Březinová, 2009).

Pohledávky za majetkovou podstatou a pohledávky postavené na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou se uspokojují v plné výši kdykoliv po zahájení insolvenčního řízení. Pohledávky za majetkovou podstatou jsou specifikovány v § 168 insolvenčního zákona. Pohledávky postavené na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou jsou specifikovány v § 169 insolvenčního zákona.

Insolvenční soud rozhoduje v insolvenčním řízení usnesením.

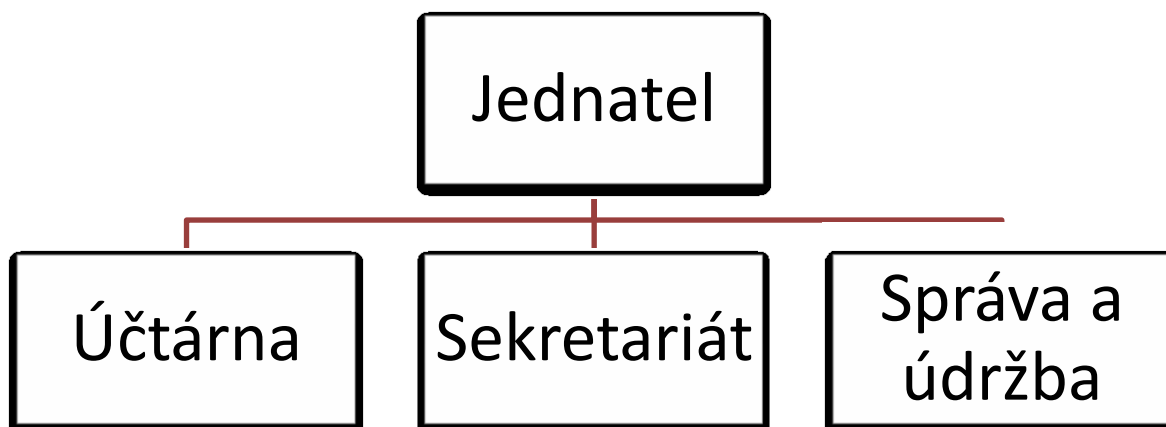
4. Zhodnocení a návrhy postupů při řízení pohledávek v konkrétní společnosti

4.1. Představení společnosti

Společnost KOVEX tech s.r.o. se řadí mezi malé a střední podniky. Společnost vznikla v roce 2000 a zabývala se výrobou, opravou a montáží elektrických strojů a přístrojů. Od výroby bylo postupně upouštěno a společnost začala své výrobní a kancelářské prostory pronajímat. V současnosti je její hlavní činností pronájem nebytových prostor.

Společnost má v současnosti jediného společníka (vlastníka), který je zároveň i jednatelem společnosti a zaměstnává 4 zaměstnance. Organizační strukturu lze zobrazit organizačním strukturou viz Obr. 4.1.

Obr. 4.1 - organizační struktura

Zdroj: vlastní zpracování

4.2. Řízení pohledávek v konkrétní společnosti

Společnost se snaží své pohledávky řídit a postupně zavádí a upravuje celý proces řízení pohledávek. Jednatel společnosti si důležitost řízení pohledávek uvědomuje, ale stále nebyl vytvořen plnohodnotný proces řízení pohledávek, který by se zabýval pohledávkou od jejího

vzniku až po zaplacení, případně vymáhání pohledávky. Proces řízení pohledávek není dosud upraven žádnou směrnicí.

Řízení pohledávek je v kompetenci jednatele společnosti, který o řízení zcela rozhoduje. V řízení pohledávek jednatelem pomáhají i další pracovníci. Data z účetnictví poskytuje účetní. Vymáhání pohledávek zajišťuje advokátní kancelář.

Analýza řízení pohledávek byla provedena prostřednictvím osobních rozhovorů s jednatelem společnosti a zaměstnanců. Jednotlivé činnosti v procesu řízení pohledávek, které byly jednatelem a zaměstnanci popsány, byly následně rozděleny do jednotlivých dílčích oblastí:

- Vznik pohledávek z obchodního styku,
- Informace o odběratelích,
- Monitorování pohledávek,
- Urgování plateb,
- Vymáhání pohledávek.

4.2.1. Vznik pohledávek z obchodního styku

Prostory společnost pronajímá na základě smlouvy. Smlouvy jsou s nájemníky uzavřeny vždy na dobu určitou s následným prodloužením na dobu neurčitou v případě, že ani jedna ze stran do data ukončení nájmu smlouvu nevypoví. Jedná se převážně o dlouhodobé nájmy prostor, jelikož společnost pronajímá i výrobní haly, kde nájemníci mají svá výrobní zařízení a jejich přemístění, demontáž a opětovné seřízení je časově náročné. Přílohou každé smlouvy je výpis z obchodního rejstříku nájemce a také živnostenské oprávnění nájemce. Tyto dokumenty představují prvotní informace o nájemci.

Smlouvy jsou vytvářeny podle vzoru, který má jednatel k dispozici viz Příloha č. 1. Smlouva obsahuje ujednání o předmětu nájmu, účel nájmu, práva a povinnosti pronajímatele a nájemce, cenu, možnosti výpovědi smlouvy a další. Smlouva správně obsahuje náležitosti dle zákona. Smlouva neobsahuje žádné možnosti smluvního zajištění úhrady.

Pohledávky vznikají z titulu smluv o nájmu nebytových prostor a poskytování služeb spojených s nájmem. Jedná se zejména o pronájem výrobních hal, prostor pro skladování, kanceláří.

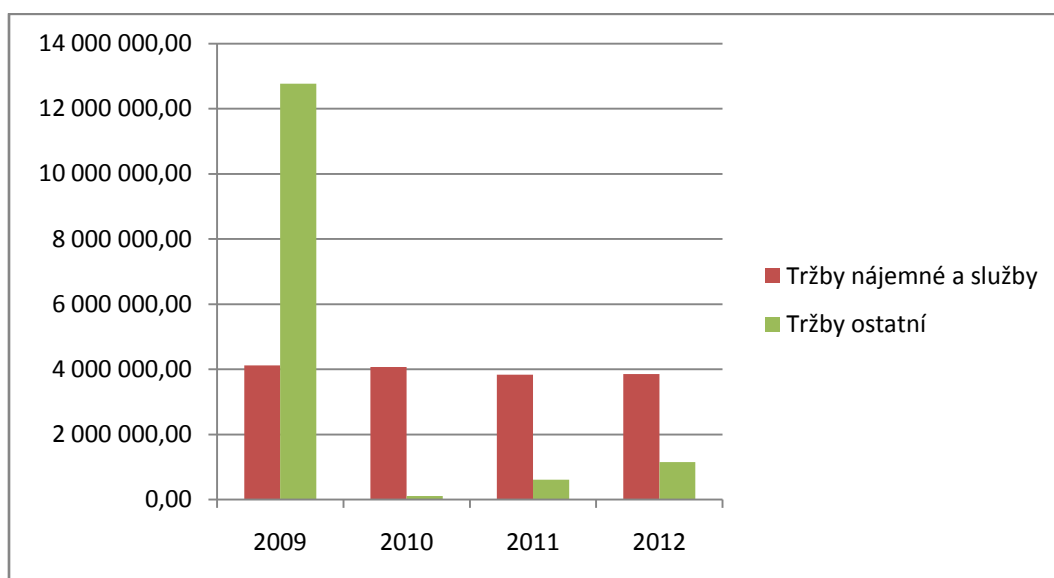
Společnost ve svém účetnictví eviduje pohledávky z obchodních vztahů:

- z titulu nájmu nebytových prostor a služeb poskytovaných v souvislosti s nájmem nebytových prostor,
- z titulu prodeje dlouhodobého a drobného majetku, pronájmu movitých věcí aj.

Společnost vede účetnictví v souladu se zákonem a vnitřními účetními směrnici. Pro vedení účetnictví je používán účetní software, který je zaměřený spíše na finanční a daňové účetnictví. Účetnictví je vedeno interním zaměstnancem.

Tržby společnosti jsou tvořeny převážně z tržeb za nájemné a služby spojené s nájmem a ostatních tržeb viz Graf 4.1.

Graf 4.1 – přehled tržeb

Zdroj: účetnictví společnosti KOVEX tech s.r.o.

V roce 2009 převyšují tržby ostatní vzhledem ke skutečnosti, že došlo k prodeji dlouhodobého hmotného majetku ve výši 12 700 000 Kč. V dalších letech je již převaha tržeb z nájmu zřejmá. Tržby za nájemné a služby spojené s nájmem dosahují ročně okolo čtyř milionů korun viz Tab. 4.1.

Tab. 4.1 – přehled tržeb v jednotlivých letech

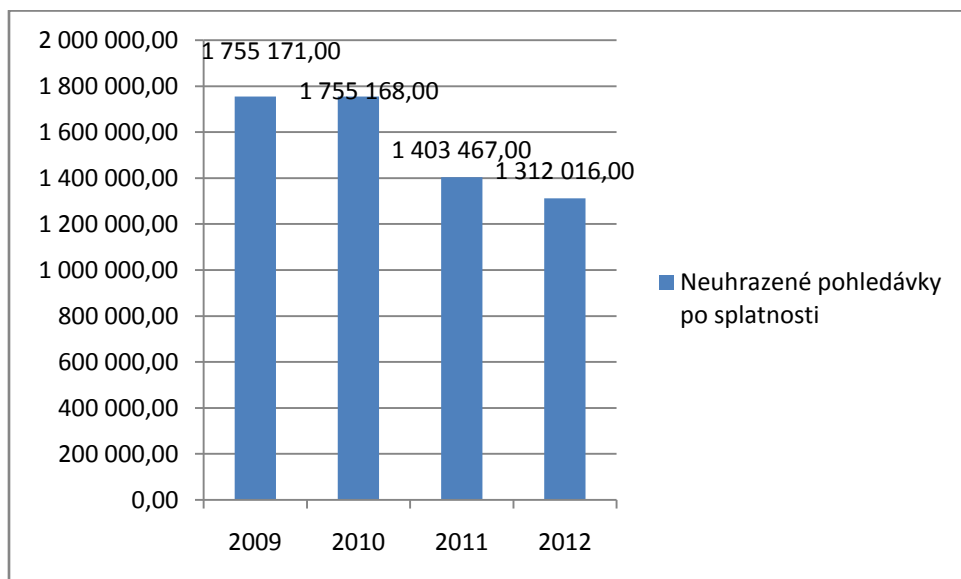
Rok	Tržby nájemné a služby	Tržby ostatní	Tržby celkem
2009	4 448 666 Kč	12 770 690 Kč	16 889 356 Kč
2010	4 067 612 Kč	104 262 Kč	4 171 874 Kč
2011	3 838 735 Kč	605 402 Kč	4 444 137 Kč
2012	3 851 858 Kč	1 151 602 Kč	5 003 460 Kč

Zdroj: účetnictví společnosti KOVEX tech s.r.o.

Pohledávky z obchodních vztahů jsou evidovány na účtu 311 – Pohledávky z obchodních vztahů a jsou analyticky rozlišeny podle jednotlivých nájemníků (dlužníků). Pomocí analytického členění účtu 311 je vždy zřejmé kolik činí dluh vůči jednotlivým nájemníkům.

V letech 2009 – 2012 společnost eviduje neuhrazené pohledávky po splatnosti viz Graf 4.2.

Graf 4.2 – přehled neuhrazených pohledávek po splatnosti více než 180 dní

Zdroj: účetnictví společnosti KOVEX tech s.r.o.

Neuhrazené pohledávky v roce 2009 jsou ve výši 1 755 171 Kč a jejich výše v následujících letech klesá. Klesající hodnota pohledávek evidována v účetnictví společnosti není v důsledku úspěšného vymáhání pohledávek vedoucí k úhradě, ale zejména vzhledem k možnosti tvorby opravných položek a následného odpisu. Vznik neuhrazených pohledávek lze přičíst jejich nezajištění a smlouvám, které neobsahují instrumenty, které by vzniku předcházely.

Přehled neuhrazených pohledávek v letech 2009 - 2012 dle jednotlivých odběratelů je uveden níže viz Tab. 4.2.

Tab. 4.2 – přehled neuhrazených pohledávek po splatnosti

Rok	2009	2010	2011	2012
Odběratel A	1 312 016 Kč	1 312 016 Kč	1 312 016 Kč	1 312 016 Kč
Odběratel B	351 701 Kč	351 701 Kč	0 Kč	0 Kč
Odběratel C	91 454 Kč	91 451 Kč	91 451 Kč	0 Kč
Celkem	1 755 171 Kč	1 755 168 Kč	1 403 467 Kč	1 312 016 Kč

Zdroj: účetnictví společnosti KOVEX tech s.r.o.

V účetnictví jsou evidovány pohledávky za třemi odběrateli. Vůči odběrateli A jsou evidovány neuhrazené pohledávky v celkové výši 1 312 016 Kč a jedná se o neuhrazené nájemné za rok 2008 a rok 2009. S odběratelem A jsou neuhrazené pohledávky a jejich úhrada stále projednávány a řešeny prostřednictvím advokátní kanceláře. Smlouva uzavřená s odběratelem A byla uzavírána bývalými společníky. Odběratel A v současnosti již hradí své současné závazky.

Vůči odběrateli B je evidována neuhrazená pohledávka ve výši 351 701 Kč, která vznikla jako neuhrazené nájemné a vůči odběrateli C je evidována pohledávka ve výši 91 451 Kč.

V roce 2010 se objem neuhrazených pohledávek nesnížil. Společnost se zúčastnila dědického řízení vůči dlužníkovi B. Pohledávka ve výši 351 701 Kč byla vymáhána na dědictví dlužníka, ale nebyla uspokojena. Pohledávka byla daňově odepsána podle § 24 odst. 2 písm. y) zákona o daních z příjmů.

Na dlužníka C byl v roce 2010 podán návrh na zahájení insolvenčního řízení a prohlášen konkurz. Společnost své pohledávky přihlásila do insolvenčního řízení. Pohledávka byla částečně uspokojena podle rozvrhového usnesení insolvenčního soudu a zbytek neuhrazené pohledávky byl daňově odepsán podle § 24 odst. 2 písm. y) zákona o daních z příjmů.

V letech 2009 – 2010 se společnost vzhledem k postupně narůstající výši neuhrazených pohledávek dostávala do druhotné platební neschopnosti a musela své finanční problémy řešit

pomocí finančních výpomocí. Rok 2009 byl tedy okamžikem, kdy společnost začala tzv. pečovat o své pohledávky a začala klást větší důraz na urgování a vymáhání plateb.

V současnosti všichni odběratelé hradí své pohledávky včas případně se zpožděním, které se pohybuje v rozmezí 30 – 60 dnů.

4.2.2. Informace o odběratelích

Informace o nájemnících jsou získávány jednatelem společnosti z externích i interních zdrojů. Interní informace o odběratelích jsou získávány z účetnictví. K získání externích informací je využíván internet a převážně data z obchodního a živnostenského rejstříku (tzv. administrativní informace). Výpis z obchodního a živnostenského rejstříku jsou nedílnou součástí smlouvy. Data jsou dále prověřovány osobním či telefonickým pohovorem s nájemníkem. S nájemníky je komunikováno a to i průběžně a jsou zjišťovány další hospodářské informace (tzv. kreditní informace).

Komunikaci s nájemníky a zjišťování informací zajišťuje převážně jednatel společnosti. Vzhledem k malému počtu odběratelů společnost hodnotí své odběratele podle jejich platební morálky a dále se zaměřuje zejména na odběratele se špatnou platební morálkou. Ohledně odběratelů se špatnou platební morálkou zjišťuje informace o jejich hospodářské situaci z veřejně přístupných zdrojů a od samotného odběratele.

4.2.3. Monitorování pohledávek

Monitorování pohledávek je podle jednatele společnosti kladen největší důraz. Společnost pohledávky monitoruje od samotného vzniku až do okamžiku jejich úhrady. Pravidelně jsou pohledávky sledovány podle úhrad. Odběratel je hodnocen podle platební morálky. Společnost se zaměřuje na odběratele se špatnou platební morálkou. Odběratel, který nehradí své závazky včas je důsledněji monitorován a platby jsou dále urgovány a vymáhány.

Monitoring pohledávek je v kompetenci jednatele společnosti.

V současnosti všichni odběratelé hradí své pohledávky včas případně se zpožděním, které se pohybuje v rozmezí 30 – 60 dnů.

V oblasti monitorování je vhodné sledovat, zda nedošlo k prohlášení insolvence na majetek dlužníka pohledávky, protože i když je pohledávka zajištěna, např. zástavou a věřitel nestihne přihlásit tuto vymáhanou pohledávku do třiceti dnů od prohlášení úpadku (či jiné lhůty stanovené soudem), k této se nepřihlíží a nebude v insolvenční řízení uspokojena. Je proto vhodné monitorovat dlužníky i z hlediska toho zda jsou či nejsou v insolvenčním řízení a především, zda nebyl prohlášen na majetek dlužníka úpadek z důvodu včasného přihlášení pohledávky.

4.2.4. Urgování plateb

V případě, že pohledávka není uhrazena, následuje urgování platby. Pro urgování plateb jsou používány následující metody:

- písemné urgování (zasílání upomínek),
- telefonické urgování.

Tyto dvě výše uvedené metody jsou kombinovány. Nejdříve je odběratel telefonicky vyrozuměn a je zjišťováno, zda mu byla doručena faktura, případně jsou zjišťovány důvody platební neschopnosti a je dohodnut náhradní termín úhrady. Pokud ani v náhradním termínu není odběratelem uhrazeno, následuje zaslání první upomínky. Upomínky jsou vystavovány účetním systémem a zasílány doporučeně poštou s dodejkou¹². Odběrateli jsou doručeny postupně tři upomínky. Pokud dlužník neuhradí ani prostřednictvím upomínek, je pohledávka dále vymáhána za spolupráce s advokátní kanceláří.

Urgování plateb zajišťuje jednatel společnosti.

4.2.5. Vymáhání pohledávek

Pohledávky jsou následně vymáhány nejprve mimosoudní cestou. S odběratelem jsou vedena jednání a je mu nabídnuto řešení smírnou cestou. Jedná se zde o snahu vyjednat s odběratelem např. uznání dluhu a návrhu splátkového kalendáře na postupnou úhradu. Případně advokátní kancelář doporučí další zákonné zajištění dluhu např. zástavní právo k věcem, zákonné úroky z prodlení atd. Smlouvy, které jsou uzavírány s nájemci, neobsahují možnosti smluvního zajištění. Ne vždy se podaří pohledávky po splatnosti zajistit a musí být přistoupeno k vymáhání pohledávek soudní cestou.

---

¹² Dodejka zaručí odesílateli písemné potvrzení prokazující dodání poštovní zásilky.

Vymáhání pohledávek po splatnosti mimosoudní cestou je v kompetenci jednatele, který v tomto kroku již spolupracuje s advokátní kanceláří.

Pokud není docíleno zajištění pohledávky, následuje podání žaloby na soud. Žalobu a další kroky jsou již zcela v kompetenci advokátní kanceláře. Advokátní kancelář postupy konzultuje s jednatelem a informuje společnost o průběhu řízení.

Zajištění pohledávek s nájemci není upravováno smluvně. Pohledávky jsou zajišťovány až v okamžiku, kdy je nájemce v prodlení s úhradou. Společnost nevyužívá peněžité jistoty (kauce) a ani neúčtuje nájemcům úrok z prodlení za pozdní úhrady nájemného.

4.3. Návrhy postupů zajištění pohledávek

Společnost v současnosti své pohledávky již řídí. Nebylo tomu tak vždy. Impulsem pro řízení pohledávek se stal rok 2009, kdy neuhrazené pohledávky dosáhly svého maxima a způsobily společnosti druhotnou platební neschopnost. Společnost své pohledávky nemá smluvně zajištěny a nevyužívá tak možnost předcházet vzniku nedobytných pohledávek.

Pro společnost je možné navrhnout postupy zajištění pohledávek. První postup bude obsahovat použití tzv. zákonného zajištění pohledávek podle NOZ. Druhý postup bude obsahovat použití tzv. smluvního zajištění pohledávek. Oba postupy se týkají možností zajištění pohledávek vzniklých po 1. 1. 2014 dle NOZ. Postupy jsou tedy zaměřené na zajištění úhrad pohledávek, které ve společnosti vznikají v roce 2014 a následujících letech.

Pro návrhy postupů bude využito praktického příkladu.

4.3.1.1. Zajištění pohledávek pomocí tzv. zákonného zajištění

Společnost (pronajímatel) v první situaci uzavře nájemní smlouvu s nájemcem XY s.r.o. v souladu se zákonem č. 89/2012 Sb., občanský zákoník bez jakéhokoliv dalšího smluvního ujednání. Nájemce XY s.r.o. neuhradí měsíční nájemné za leden, únor ani březen roku 2014. Jednatel bude platby urgovat. V evidenci neuhrazených pohledávek jsou tedy evidovány dvě pohledávky ve výši dvou měsíčních nájmů. Pokud nájemné dle smlouvy je měsíčně fakturováno ve výši 14 200 Kč (pro zjednodušení příkladu nebereme v potaz daň z přidané hodnoty), společnost nyní eviduje neuhrazené platby ve výši 42 600 Kč viz Tab. 4.3.

Tab. 4.3 – evidence neuhrazených faktur

Číslo	Dat. vyst.	Dat. splat.	Částka	Zaplaceno	Zaplatit
Odběratel XY s.r.o.					
1	2.1.	15.1.	14 200,00	0,00	14 200,00
2	1.2.	15.2.	14 200,00	0,00	14 200,00
Celkem:			28 400,00	0,00	28 400,00

Zdroj: vlastní zpracování

Pronajímatel v souladu s § 2309 má právo vypovědět nájem z důvodu prodlení nájemce s úhradou po dobu delší než jeden měsíc a to s tříměsíční výpovědní dobou. Pronajímatel již na konci měsíce února doručí nájemci písemnou výpověď, ve které musí být uveden důvod, jinak je neplatná.

Pronajímatel vyfakturuje nájemné za další tři měsíce, po které trvá výpovědní doba a celková pohledávka vůči odběrateli XY s.r.o. vzroste. Výše celkové pohledávky vůči odběrateli XY s.r.o. je nyní 71 000 Kč viz Tab. 4.4.

Tab. 4.4 – evidence neuhrazených faktur

Číslo	Dat. vyst.	Dat. splat.	Částka	Zaplaceno	Zaplatit
Odběratel XY s.r.o.					
1	2.1.	15.1.	14 200,00	0,00	14 200,00
2	1.2.	15.2.	14 200,00	0,00	14 200,00
3	1.3.	15.3.	14 200,00	0,00	14 200,00
4	1.4.	15.4.	14 200,00	0,00	14 200,00
5	1.5.	15.5.	14 200,00	0,00	14 200,00
Celkem			71 000,00	0,00	71 000,00

Zdroj: vlastní zpracování

Pokud odběratel své závazky neuhradí, musí společnost přistoupit k zajištění pohledávky po splatnosti. K zajištění úhrady splatných pohledávek budou uplatněny možnosti, které jsou dané zákonem. Společnost může využít úroku z prodlení v souladu s § 1970 NOZ, který musí být ve výši stanovené nařízením vlády.

Nastalo-li prodlení po 1. 1. 2014, řídí se výpočet úroku z prodlení dle nařízení vlády č. 351/2013 Sb. Výše úroku z prodlení musí odpovídat ročně výši repo sazby stanovené Českou národní bankou (dále jen „ČNB“) pro první den kalendářního pololetí, ve kterém k prodlení došlo, zvýšené o 8 procentních bodů.

Repo sazba pro první den kalendářního pololetí je dle ČNB¹³ ve výši 0,05 %. Úrok z prodlení je tedy 8 procentních bodů plus výše repo sazby. Pronajímatel může účtovat úrok z prodlení ve výši 8,5 % z neuhrazené pohledávky po splatnosti.

Denní výše úroku z prodlení = $14\,200 \cdot (8,5/100) \cdot (1/365) = 3,30$ Kč

Pronajímatel může dle § 2234 NOZ na úhradu pohledávky zadržet movité věci. Pronajímatel musí o zadržení movitých věcí informovat nájemce a o věci pečovat s péčí řádného hospodáře. Pokud nájemce zajistí svůj dluh jinak, budou mu věci opět vráceny. Pokud nebude dluh uhrazen ani nabídnuto jiné zajištění, může nájemce věci zpeněžit ve veřejné dražbě na náklady pronajímatele a uspokojit tak svou pohledávku.

Postup pro využití zadržení movitých věcí je vhodné konzultovat s advokátní kanceláří.

Není-li možné uplatnit zadržovací právo na movité věci a nájemce nezajistí svůj dluh jiným způsobem např. uznáním dluhu, notářským zápisem s doložkou vykonatelnosti, směnkou, případně ručením, bude pohledávka vymáhána soudní cestou. Pro vymáhání pohledávek soudní cestou bude využito právního zastoupení.

Společnost musí podat návrh na soud a zároveň uhradit soudní poplatek, který činí 5 % z žalované částky ve výši 71 000 Kč, tedy 3 550 Kč. Pokud společnost využije elektronického platebního rozkazu, bude hradit poplatek 4 % z částky 71 000 Kč, tj. 2 840 Kč. K soudním poplatkům je nutné přičíst náklady na právní zastoupení u soudu v částce odpovídající paušálnímu tarifu a další účelně vynaložené náklady právníka.

K pohledávkám vzniklým po 1. 1. 2014 bude následně v souladu se zákonem o rezervách vytvořena opravná položka.

---

¹³ ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. ČNB: *Jak se vyvíjela dvoutýdenní repo sazba ČNB?* [online]. ČNB [14-04-2014]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/faq/jak_se_vyvijela_dvoutydeni_repo_sazba_cnb.html

Opravnou položku pro daný příklad je možné tvořit vzhledem k výši neuhrazené rozvahové hodnoty pohledávky v souladu s § 8a zákona o rezervách. Opravnou položku ve výši 50 % neuhrazené rozvahové hodnoty je však možné až následující účetní období vzhledem k podmínce, že od sjednané lhůty splatnosti musí uplynout více než 18 měsíců. Opravné položky k pohledávkám, jejichž rozvahová hodnota je vyšší než 200 000 Kč je možné vytvořit i bez zahájení soudního, správního nebo rozhodčího řízení v souladu s ust. § 8a zákona o rezervách.

Společnost si tvorbou opravných položek k pohledávce podle zákona o rezervách sníží základ pro výpočet daně z příjmů právnických osob až následující zdaňovací období, tedy v roce 2015. K pohledávkám budou v roce 2015 vytvořeny opravné položky viz Tab. 4.5.

Tab. 4.5 – tvorba opravných položek k neuhrazeným pohledávkám po splatnosti

Číslo	Dat. vyst.	Dat. splat.	Částka	Opravná položka v %	Opravná položka ve výši
Odběratel XY s.r.o.					
1	2.1.	15.1.	14 200,00	50	7 100,00
2	1.2.	15.2.	14 200,00	50	7 100,00
3	1.3.	15.3.	14 200,00	50	7 100,00
4	1.4.	15.4.	14 200,00	50	7 100,00
5	1.5.	15.5.	14 200,00	50	7 100,00
Opravná položka celkem:					35 500,00

Zdroj: vlastní zpracování

Společnost může vytvořit opravné položky podle § 8a zákona o rezervách ve výši 50 % neuhrazené rozvahové hodnoty pohledávek tj. 35 500 Kč až po uplynutí 18 měsíců od splatnosti pohledávek, tedy poprvé využije opravných položek ke snížení základu pro výpočet daně z příjmů právnických osob v roce 2015.

4.3.1.2. Zajištění pohledávek s využitím smluvního ujednání tzv. smluvní zajištění

V daném postupu bude využito tzv. smluvního zajištění. Smlouva bude doplněna ujednáním smluvních stran o peněžní jistotě, o uplatnění smluvního úroku z prodlení a zajišťovacího

práva k movitým věcem a rozhodčí doložku. V postupu bude využito smluvní zajištění použitého v návrhu nájemní smlouvy viz Příloha č. 2.

- **Peněžitá jistota**

Preventivní zajištění formou peněžité jistoty (kauce) na nájemné je v praxi nejčastěji používaným zajištěním úhrady nájmu. Peněžitá jistota je nájemcem složena při podpisu smlouvy a může být použita pro úhradu nedoplatku na nájemném nebo na úhradu škody, kterou nájemce při užívání nebytových prostor způsobil.

Smluvní strany si ujednají peněžní jistotu ve smlouvě viz Příloha č. 2, článek V. Výše nájemného a ceny služeb, bod 4. Jistota v následujícím znění:

- Nájemce je povinen uhradit pronajímateli ke dni podpisu této smlouvy hotově proti potvrzení/ na jeho účet č. 12345678910/0100 vedený u Komerční banky a.s. peněžní jistotu ve výši dvouměsíčního nájemného tj. 28 400 Kč, kterou je pronajímatel oprávněn použít v případě jakýchkoliv nedoplatků nájemce pronajímateli z téhož titulu vzniklých popř. tuto použít na úhradu škody způsobené pronajímateli při užívání nebytového prostoru nájemcem či dalšími třetími osobami, jimž nájemce umožnil do těchto vstoupit. V opačném případě pak bude peněžní jistota nájemci vrácena v plné výši při ukončení nájmu výše uvedených nebytových prostor.

Dále si smluvní strany ujednají, že nájemní vztah může zaniknout viz. Příloha č. 2, článek IV. Doba nájmu, bod. 2, písm. c) v následujícím znění:

- výpověď podanou pronajímatelem nájemci bez výpovědní doby v případě, že nájemce bude v prodlení s úhradou nájemného po dobu delší jak 30 kalendářních dnů; účinky takové výpovědi této smlouvy pronajímatelem bez výpovědní doby nastávají dnem doručení takové výpovědi nájemci nebo dnem, v němž nájemce odmítl tuto převzít, přičemž oba účastníci dohodli, že i po ukončení nájemního vztahu výpovědi bez výpovědní doby ze strany pronajímatele bude povinen zaplatit nájemce pronajímateli oběma účastníky dohodnutou náhradu za užívání předmětného nebytového prostoru ve výši 1,5 násobku průměrné výše nájmu ze jeden kalendářní den vypočtený z období předchozích tří kalendářní měsíců, a bude-li nájem trvat po dobu kratší, pak od počátku nájmu, a to za každý kalendářní den od obdržení takové výpovědi bez výpovědní doby nájemcem až do vyklizení a předání předmětu nájmu pronajímateli.

Nájemce XY s.r.o. opět neuhradí měsíční nájemné za leden ve výši 14 200 Kč a měsíční nájemné za únor ve výši 14 200 Kč viz Tab. 4.6.

Tab. 4.6 – evidence neuhrazených pohledávek

Číslo	Dat. vyst.	Dat. splat.	Čáska	Zaplaceno	Zaplatit
Odběratel XY s.r.o.					
1	2.1.	15.1.	14 200,00	0,00	14 200,00
2	1.2.	15.2.	14 200,00	0,00	14 200,00
Celkem			28 400,00	0,00	28 400,00

Zdroj: vlastní zpracování

Jednatel po neuhrazení faktury za měsíc leden ve výši 14 200 Kč (opět nebereme v úvahu daň z přidané hodnoty pro zjednodušení) začne platbu urgovat. Odběratel již neuhradí ani další fakturu za nájemné tedy za měsíc únor. V evidenci neuhrazených pohledávek jsou evidovány dvě pohledávky ve výši dvou měsíčních nájmů ve výši 28 400 Kč. Nájemce je v prodlení s úhradou po dobu delší jak 30 dnů.

Pokud by v měsíci, kdy je nájemce s prodlením s úhradou delší jak 30 dnů následovala výpověď ze strany pronajímatele bez výpovědní doby. Pronajímatel je oprávněn podle smlouvy ode dne doručení výpovědi fakturovat nájemné ve výši 1,5 násobku nájemného a to až do doby vyklizení a předání předmětu nájmu pronajímateli. Výše nájemného se ode dne doručení výpovědi počítá s přesností na dny.

Výpověď ze strany pronajímatele může být bez výpovědní doby, kterou doručí nájemci např. k poslednímu dni v měsíci únoru. Nájemce vyklidí prostory do konce následujícího měsíce, kdy mu bude za březen vyfakturováno dle smlouvy 1,5 násobek měsíčního nájemného. Nájemné za březen bude fakturováno ve výši 21 300 Kč viz Tab. 4.7.

Tab. 4.7 – evidence neuhrazených faktur

Číslo	Dat. vyst.	Dat. splat.	Částka	Zaplaceno	Zaplatit
Odběratel XY s.r.o.					
1	2.1.	15.1.	14 200,00	0,00	14 200,00
2	1.2.	15.2.	14 200,00	0,00	14 200,00
3	1.3.	15.3.	21 300,00	0,00	14 200,00
Celkem			49 700,00	0,00	49 700,00

Zdroj: vlastní zpracování

V účetnictví společnosti jsou evidovány neuhrazené pohledávky za nájemcem XY s.r.o. ve výši 49 700 Kč. Při podpisu smlouvy nájemce složil peněžitou jistotu ve výši dvouměsíčního nájemného tj. 28 400 Kč.

Společnost použije peněžitou jistotu ve výši 28 400 Kč na úhradu neuhrazených pohledávek za nájemcem XY s.r.o.. Tímto zápočtem peněžité jistoty oproti neuhrazeným pohledávkám bude stav v účetní evidenci následující viz Tab. 4.8.

Tab. 4.8 – zápočet peněžní jistoty na úhradu pohledávek odběratele XY s.r.o.

Číslo	Dat. vyst.	Dat. splat.	Částka	Zaplaceno	Zaplatit
Odběratel XY s.r.o.					
1	2.1.	16.1.	14 200,00	14 200,00	0,00
2	1.2.	15.2.	14 200,00	14 200,00	0,00
3	1.3.	15.3.	21 300,00	0,00	21 300,00
Celkem			49 700,00	28 400,00	21 300,00

Zdroj: vlastní zpracování

Pohledávka za odběratelem XY s.r.o. je snížena o kauci ve výši 28 400 Kč, která byla započtena na úhradu pohledávek. Celková pohledávka vůči odběrateli nyní činí pouze 21 300,- Kč.

- **Úrok z prodlení a zadržovací právo k movitým věcem**

Ve smlouvě je možné ujednat úrok z prodlení smluvně. Smluvní strany můžou dle NOZ ujednat i vyšší či nižší úrok z prodlení než je zákonný úrok z prodlení.

Ujednání o úroku z prodlení můžeme formulovat ve smlouvě v novém článku smlouvy společně se zadržovacím právem k movitým věcem viz. Příloha č. 2, článek VII. Úrok z prodlení v následujícím znění:

- Nezaplatí-li nájemce nájemné do dne jejich splatnosti, dohodli se oba účastníci smlouvy, že nájemce bude povinen zaplatit pronajímateli úrok z prodlení ve výši 0,05 % z dlužné částky za každý den prodlení a dále bude-li nájemce v prodlení s úhradou nájemného po dobu delší jak 30 dnů, pronajímatel bude oprávněn dané nebytové prostory bez dalšího souhlasu nájemce vyklidit za přítomnosti notáře a další třetí osoby, která není zaměstnancem pronajímatele a věci v nich se nacházející uskladnit na náklady nájemce.
- Pronajímatel má přitom, v souladu s ust. § 1395 NOZ, zadržovací právo k movitým věcem, které se nachází v předmětu nájmu a patří nájemci.

K neuhrazené výši nájmu bude počítán úrok z prodlení a fakturován nájemci za každý den prodlení ve výši 0,05 % z dlužné částky. Vzhledem ke smluvnímu ujednání úroku z prodlení, může být počítán úrok vyšší než zákonný úrok dle NOZ.

K dlužné částce v našem případě k měsíčnímu nájemnému ve výši 14 200 Kč bude připočítáváno 0,05 % z 14 200 Kč, tj. 7,10 Kč za každý den prodlení s úhradou.

Za 30 dnů prodlení bude fakturován úrok z prodlení ve výši 213 Kč. V případě vyšších částek nájemného úrok z prodlení bude představovat vyšší částky. Pokud dlužník zaplatí úroky z dlužné částky, uznává tímto svůj dluh.

Úrok s prodlení je první motivací nájemce k včasné úhradě. V případě, že nájemce bude v prodlení s úhradou po dobu delší 30 dnů je pronajímatel oprávněn vyklidit prostory a věci v nich se nacházející uskladnit na náklady nájemce a uplatní zadržovací právo k movitým věcem, které se nachází v předmětu nájmu a patří nájemci. Nájemce může nabídnout jinou formu zajištění svého dluhu ve formě uznání dluhu, notářského zápisu s doložkou vykonatelnosti, ručením atd.

U pohledávky zajištěné movitou věcí, která není řádně a včas splněna, je zástavní věřitel (pronajímatel) oprávněn prodat zastavenou věc ve veřejné dražbě. Zástavní věřitel (pronajímatel) má povinnost předem dlužníka informovat o zamýšleném výkonu zástavního práva.

Pro samotné uplatnění zadržovacího práva je pro společnost vhodné využít služeb advokátní kanceláře, která připraví veškeré potřebné dokumenty a zajistí právní služby.

Nájemce, který včas neuhradí svůj závazek a bude v prodlení s úhradou, bude urgován jednatelem společnosti. Za každý den prodlení s úhradou bude nájemci účtován úrok z prodlení ve výši 0,05 % a navíc bude nájemce informován o možnosti uplatnění zástavního práva k movitým věcem, které může pronajímatel využít již ve chvíli, kdy je nájemce s prodlením s úhradou nájmu po dobu delší jak 30 dnů a bude mu nabídnuto řešení smírnou cestou.

Nájemce bude v tuto chvíli zvažovat, zda nájemné uhradí nebo neuhradí řádně a včas. Případně svůj dluh zajistí jiným způsobem. Vzhledem ke skutečnosti, že si nájemci pronajímají prostory ke svému podnikání a mají zde svá výrobní zařízení, uskladněné zboží, materiál a další, mělo by zadržení věci dopad na jejich podnikatelskou činnost.

V případě, že se dlužník dostane do vážných finančních problémů je zadržovací právo jednou z možností jak uspokojit splatnou i nesplatnou pohledávku v souladu s NOZ z výtěžku ze zadržených movitých věcí. Společnost však musí dlužníka dále důsledně monitorovat, zda nedošlo k prohlášení insolvence na majetek dlužníka. I když je pohledávka zajištěna a společnost nestihne svou pohledávku přihlásit včas do insolvenčního řízení není k pohledávce v insolvenční přihlášce a nebude uspokojena.

- **Rozhodčí doložka**

Spory mezi pronajímatelem a nájemcem mohou být řešeny prostřednictvím rozhodčího řízení. Aby bylo možné spory řešit prostřednictvím rozhodčího řízení je potřebné do smlouvy vložit rozhodčí doložku.

V případě použití rozhodčí doložky, je vhodné text rozhodčí doložky zpracovat do samostatného bodu nebo do závěrečných ustanovení smlouvy.

Rozhodčí doložka jako součást smlouvy viz Příloha č. 2 je uvedena v článku XII Rozhodčí doložka a Salvátorská klauzule, bod č. 1 v následujícím znění:

- Účastníci se zavazují, že se veškeré spory budou snažit řešit smírnou cestou. Nebude-li vyřešení sporu smírnou cestou možné, bude oprávněn podat kterýkoliv účastník smlouvy, s vyloučením pravomoci obecných soudů, návrh (žalobu) na konečné vyřešení sporu (rozhodnutí) k Rozhodčímu soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky v Praze, v souladu s jeho rozhodčím řádem, a to jedním rozhodcem jmenovaným takovým soudem.

- Účastníci se zaváží, že rozhodnutí zvoleného rozhodčího soudu je konečné, přičemž toto se zavazují splnit a budou brát na vědomí, že v případě nesplnění takového rozhodnutí zvoleného rozhodčího soudu může oprávněný účastník požádat o nucený výkon rozhodnutí v souladu s obecně závaznými právními předpisy.
- Totéž bude platit analogicky pro smíry uzavřené před zvoleným rozhodčím soudem a jím potvrzené.

Výhodou rozhodčího řízení je rychlost. S žalobou je pracováno ihned po zaplacení poplatku, který činí 4 % z hodnoty sporu, minimálně 10 000 Kč u tuzemských sporů. Poplatek při rozhodčím řízení pro tuzemské spory vedené on-line činí 3 % z hodnoty sporu, minimálně 3 000 Kč a maximálně 1 mil. Kč. Podmínkou pro vedení rozhodčího řízení on-line je však podmínkou sjednání této možnosti v rozhodčí smlouvě.

Mezi další výhody rozhodčího řízení patří neveřejnost, jednoinstančnost a neformálnost. Rozhodci vedou strany po celou dobu projednávání sporu k tomu, aby výsledkem bylo smírné řešení.

V opačném případě pokud by se případ řešil u soudu, bude činit poplatek 5 % z žalované částky nad 20 000 Kč, u žalovaných částek do 20 000 Kč 1 000 Kč. Soudní poplatek je tím vyšší, čím vyšší je žalovaná částka. Soudní řízení může být zdlouhavé a nesmí být opomenuty náklady na právní zastoupení.

K pohledávce vzniklé v roce 2014 za odběratelem XY s.r.o. může být vytvořena opravná položka v souladu se zákonem o rezervách vzhledem k výši neuhrazené rozvahové hodnoty podle § 8c zákona o rezervách po uplynutí 12 měsíců od sjednané lhůty splatnosti ve výši 100 % viz Tab. 4.9. Vytvořit opravné položky je možné až v roce 2015, kdy bude splněna podmínka uplynutí 12 měsíců. Následně pohledávku podle zákona o dani z příjmů daňově odepsat.

Tab. 4.9 – tvorba opravných položek podle zákona o rezervách

Číslo	Dat. vyst.	Dat. splat.	Částka	Opravná položka v %	Opravná položka ve výši
Odběratel XY s.r.o.					
1	1.3.	15.3.	21 300,00	100	21 300,00
Opravná položka celkem:					21 300,00

Zdroj: vlastní zpracování

4.3.1.3. Shrnutí

Smluvní zajištění v druhé postupu umožňuje pronajímateli zajištění úhrady peněžitou jistotou v případě neuhrazení nájemcem a ve výsledku umožňuje započtení proti neuhrazenému dluhu. Celková pohledávka je pak o výši peněžní jistoty nižší než pokud si ji společnost nevyžádá a musí pak dále vymáhat vyšší pohledávku.

Peněžní jistotu může společnost nahradit u nových nájemníků např. blankosměnkou. Ne každý obchodní partner na směnku přistoupí. Vhodné je ujednání směnečného protokolu. Ve směnečném protokolu bude ujednáno, za jakých podmínek se směnka v budoucnu vypíše.

NOZ umožňuje ujednat úrok z prodlení vyšší či nižší než je stanovený zákonem. Využití úroku z prodlení lze doporučit i z důvodu, že jeho úhrada slouží zároveň i jako uznání jistiny dluhu, ze které byl počítán. Uznání dluhu prodlouží promlčecí lhůtu u pohledávky o deset let.

Ve smlouvě lze ujednat možnost pronajímatele vypovědět smlouvu bez výpovědní lhůty z důvodu prodlení nájemce s úhradou nájemného po dobu delší než 30 dnů. Společnost nemusí po 30 dnech prodlení ihned podávat výpověď nájemci. Společnost se může s nájemce dohodnout na náhradním termínu úhrady nebo chtít po nájemci jiný způsob zajištění např. ručení. Ručitel v případě neuhrazení pohledávky dlužníkem uhradí dluh. Společnost musí své vymáhání neuhrazené pohledávky, která je zajištěna ručením prokázat ručiteli. Je vhodné vymáhání dokumentovat a veškeré dokumenty zakládat.

Nájemce může zajistit svůj dluh postoupením pohledávky. Nájemce na pronajímatele postoupí svou pohledávku. Společnost však musí zjistit potřebné informace o postupované pohledávce. Pokud nájemce neuhradí svůj dluh, bude na poustoupenou pohledávku hrazeno ve prospěch pronajímatele.

Důležité je postupovat takovým způsobem, který společnosti zajistí úhradu pohledávky a zamezí vznik nedobytných pohledávek.

Samotná smlouva viz Příloha č. 2 obsahuje zajištění od vzniku pohledávky, přes sankci za pozdní úhrady a zadržení movitých věcí až po možnost řešit spory smírnou cestou a před rozhodčím soudem. Mimo jiné je smlouva upravena podle platné právní úpravy od 1. 1. 2014 podle NOZ a může být použita jako vzor pro nové nájemníky, ale i stávající nájemníky. Pro stávající nájemníky s dobrou platební morálkou, kteří své závazky hradí řádně a včas je možno použít smlouvy bez peněžní jistoty. Otázkou zůstává, zda stávající nájemník na novou smlouvu přistoupí. U nových nájemců je vhodné použít smlouvu s peněžitou jistotou a individuálně měnit její výši. V souladu s NOZ však nesmí být jistota vyšší než šestiměsíční výše nájemného. Případně zajistit budoucí dluh směnkou. Ujednání o rozhodčí doložce je již na zvážení společnosti.

Společnost by se měla vždy v první řadě snažit řešit úhradu pohledávky smírnou cestou a teprve následně využívat zadržovacího práva.

5. Závěr

V konkrétní společnosti vznikají pohledávky zejména z nájmu prostor sloužícího k podnikání. Diplomová práce se zaměřuje na vznik pohledávek s ohledem na činnost společnosti. Smlouvy o nájmu je nutné uzavírat od 1. 1. 2014 v souladu s NOZ, který obsahuje právní úpravu nájmu. Před účinností NOZ byla právní úprava nájmu roztržena do několika právních předpisů. Diplomová práce je zaměřena zejména na pohledávky z nájmu, které ve společnosti vznikají právě po datu 1. 1. 2014, kdy vzhledem k účinnosti NOZ došlo k úpravě možností zajištění. Podle NOZ je tedy dluh možné zajistit a utvrdit.

Pomocí analýzy současného stavu řízení pohledávek a metody syntézy byl v úvodu práce stanoven cíl. Vzhledem k provedené analýze bylo zjištěno, že v oblasti zajištění pohledávek společnost nevyužívá smluvního zajištění, ale spoléhá pouze na možnosti, které jsou možné ze zákona. Vzhledem k účinnosti NOZ je diplomová práce zaměřena zejména na zajištění pohledávek z obchodního styku, které ve společnosti vznikají po datu účinnosti tohoto právního předpisu, tedy na možnosti zajištění pohledávek z nájmu vzniklé po 1. 1. 2014.

Pro konkrétní společnost byly navrženy dva postupy zajištění pohledávek. První postup je zaměřen na možnosti zajištění, je-li nájemce v prodlení s úhradou. Možnosti zajištění je uplatňováno v souladu s NOZ. Vzhledem k možnosti smluvní volnosti, kterou NOZ umožňuje, byl navržen i druhý postup, který již této možnosti využívá a opírá se o návrh nájemní smlouvy, který tvoří přílohu č. 2 diplomové práce.

První postup zajištění pohledávek tzv. zákonné zajištění byl navržen s ohledem k možnostem zajištění podle NOZ. V návrhu bylo využito možnosti ukončení nájmu z důvodu prodlení nájemce s úhradou nájmu po dobu delší než jeden měsíc, úroku z prodlení a možnosti zajištění dluhu zadržením movitých věcí, který pronajímateli NOZ umožňuje.

K popisu postupu bylo využito praktického příkladu, který simuluje situaci prodlení dlužníka. V návrhu je využito možnosti výpovědi nájmu z důvodu prodlení nájemce s úhradou po dobu delší než jeden měsíc a to s výpovědní lhůtou, která je v souladu s NOZ tříměsíční. Následuje uplatnění nároku na úrok z prodlení v zákonem stanovené výši a jeho výpočet, využití možnosti zadržení movitých věcí v souladu s ust. § 2234 NOZ na úhradu pohledávky. Nájemce neuhradí ani nenabídne jinou možnost zajištění. Pronajímatel využije v souladu s § 2234 NOZ na úhradu dluhu zadržení movitých věcí. Další postup zajistí již

advokátní kancelář, kdy bude podán návrh na soud na výkon rozhodnutí. Postup následně navádí k tvorbě opravné položky v souladu se zákonem o rezervách.

Druhý postup zajištění pohledávek tzv. smluvní zajištění byl navržen s ohledem na smluvní ujednání, které NOZ umožňuje. Návrh smlouvy, který je přílohou č. 2 této práce obsahuje ujednání zejména o peněžité jistotě (kauci), smluvního úroku z prodlení, smluvní možnosti ukončení nájmu a rozhodčí doložku.

V druhém postupu je opět využito praktického příkladu, který simuluje situaci prodlení dlužníka. Při podpisu smlouvy je dle ujednání smluvních stran nájemcem zaplacená peněžítá jistota ve výši dvouměsíčního nájemného. Podle smlouvy má pronajímatel nárok na úrok z prodlení je-li nájemce v prodlení s úhradou ve výši 0,05 % za každý den prodlení. Díky smluvnímu úroku z prodlení má společnost možnost požadovat úrok z prodlení vyšší. Dále je ujednáno ukončení nájmu výpovědí podanou pronajímatelem nájemci bez výpovědní doby v případě, že nájemce je v prodlení s úhradou delší jak 30 dnů; účinky takové výpovědi nastávají dnem doručení výpovědi nájemci, nebo dnem, v němž nájemce odmítl výpověď převzít. Toto ujednání umožňuje společnosti ukončit nájem dříve než s tříměsíční výpovědní lhůtou. Dle znění čl. IV., bodu 2, písm. c) bude nájemce povinen hradit pronajímateli dohodnutou náhradu za užívání předmětného nebytového prostoru ve výši 1,5 násobku průměrné výše nájmu za jeden kalendářní den vypočtený z období předchozích tří kalendářních měsíců, a to za každý kalendářní den od obdržení výpovědi bez výpovědní doby. Společnost má tedy nárok na vyšší nájemné po dobu než nájemce vyklidí a předá prostory.

Společnost má peněžitou jistotu, kterou započte na neuhrazené nájemné a sníží tak celkovou neuhrazenou pohledávku. Následně pokud dlužník neuhradí zbytek dluhu ani nenabídne jinou formu zajištění, využije společnost zadržení movitých věcí. Postup využití zadržení je ujednán ve smlouvě a umožňuje pronajímateli vyklidit prostory již v případě, že nájemce je v prodlení s úhradou po dobu delší jak 30 dnů. Pronajímatel může prostory vyklidit bez dalšího souhlasu nájemce za přítomnosti notáře a třetí osoby, která není zaměstnancem pronajímatele a věci v nich se nacházející uskladnit na náklady nájemce. Pokud dlužník nabídne jinou možnost zajištění svého dluhu nebo dluh uhradí, budou mu věci vydány. Pokud se tak nestane, uspokojí společnost pohledávku ze zpeněžení zadržených věcí ve veřejné dražbě. Tento postup již opět společnost přenechá advokátní kanceláři.

Využitím rozhodčí doložky ve smlouvě bude společnost mít možnost své spory řešit před rozhodčím soudem. Výhodou rozhodčího řízení je rychlost, jelikož s žalobou je pracováno ihned po zaplacení poplatku a rozhodci vedou strany po celou dobu projednávání

sporu ke smírnému řešení. Mezi další výhody rozhodčího řízení pak patří neveřejnost, jednoinstančnost, neformálnost.

Následně je vedena společnost k vytvoření opravné položky k neuhrazené pohledávce v souladu se zákonem o rezervách.

Společnosti lze doporučit, aby k zajištění pohledávek, které vznikají od 1. 1. 2014 podle stávajících smluv o nájmu, využívala prvního postupu zajištění pohledávek pomocí tzv. zákonného zajištění. Pro nové nájemníky, se kterými nyní projednává návrh smlouvy a budoucí nájemce, využívala možností smluvního zajištění. U nových nájemníků, u kterých nelze zjistit předem informace o jejich platební schopnosti, využívala peněžité jistoty, která může být následně využita na úhradu dluhu nájmu. Případně využít zajištění budoucí pohledávky pomocí blankosměnky spolu se směnečným protokolem, který zajistí jistotu nájemci. Ve směnečném protokolu bude ujednáno, za jakých podmínek se směnka v budoucnu vypíše. Směnky patří k nejpoužívanějším a oblíbeným způsobům zajištění. Směnka musí být vyplněna správně, jinak je neplatná. Pro vyplnění doporučuji využít služeb advokátní kanceláře, která zajistí správnost směnky. Využití smluvního úroku z prodlení je náhradou pro společnost za pozdní úhradu od nájemce a zároveň se může stát i motivací pro samotného nájemce, aby nájemné hradil řádně a včas. Využití návrhu smlouvy, který je přílohou č. 2 této diplomové práce je vhodné pro stávající i nové nájemníky. Pokud stávající nájemce přistoupí na nahrazení stávající smlouvy novou (společnost využije návrhu smlouvy), může společnost využívat návrh postupu zajištění pohledávek pomocí tzv. smluvního zajištění. U nájemců s dobrou platební schopností lze vynechat ujednání o peněžité jistotě. Společnost se také může rozhodnout vynechat rozhodčí doložku a řešit spory prostřednictvím soudu. Samotná smlouva je vhodným materiálem pro jednatele společnosti, který bude zajišťovat včasné kroky vedoucí k zajištění pohledávek, které budou ze smlouvy vznikat.

Jedním z dalších doporučení společnosti je zpracovat postup, který jednatel společnosti poskytl pro diplomovou práci do směrnice a doplnit o následující doporučení a návrhy postupů zajištění pohledávek z nájmu. Vnitřní směrnice zajistí jednotný postup při řízení pohledávek ve společnosti a bude pomocným materiálem nejen pro jednatele společnosti, ale i další zaměstnance. U jednotlivých zajišťovacích instrumentů jsou i postupy účtování, které lze zpracovat do vnitropodnikové účetní směrnice.

Seznam použité literatury

1. BAŘINOVÁ, Dagmar a Iveta VOZŇÁKOVÁ. *Pohledávky-právně-daňově-účetně*. 3. vyd. Praha: Grada Publishing, 2007. 136 s. ISBN 978-80-247-1816-3.
2. BŘEZINOVÁ, Hana. *EKONOMICKÉ ASPEKTY INSOLVENČNÍHO ZÁKONA: Účetnictví jako zdroj informací pro insolvenční řízení*. Praha: RNDr. Ivana Hexnerová – BOVA POLYGON, 2009. s. 181-193. ISBN 978-80-7273-159-6.
3. České účetní standardy pro podnikatele
4. DRBOHLAV, Josef a Tomáš POHL. *Pohledávky z právního, účetního a daňového pohledu*. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2011. 244 s. ISBN 978-80-7357-599-1.
5. PILÁTOVÁ, Jana a Jaroslav RICHTER. *Pohledávky a jejich řešení v podnikové praxi: praktická řešení a vzor, daňová a účetní problematika, vybraná související ustanovení*. Olomouc: ANAG, 2009. 111 s. ISBN 978-80-7263-534-4.
6. VOZŇÁKOVÁ, Iveta. *Efektivní řízení pohledávek*. Praha: GRADA Publishing, a.s., 2004. 124 s. ISBN 80-247-0770-5.
7. Vyhláška č. 500/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, pro účetní jednotky, které jsou podnikateli účtujícími v soustavě podvojného účetnictví
8. Zákon č. 191/1950 Sb., směnečný a šekový, v platném znění
9. Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, v platném znění
10. Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, v platném znění
11. Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, v platném znění
12. Zákon č. 586/1992 Sb. o daních z příjmů, v platném znění
13. Zákon ČNR č. 592/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně, v platném znění
14. Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), v platném znění
15. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném znění
16. ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. ČNB: *Jak se vyvíjela dvoutýdenní repo sazba ČNB?* [online]. ČNB [14-04-2014]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/faq/jak_se_vyvijela_dvoutydeni_repo_sazba_cnb.html

17. ROZHODČÍ SOUD. *Doporučená znění rozhodčích doložek do smluv*. [online].
ROZHODČÍ SOUD, ©2014 [cit. 2014-04-16]. Dostupné z:
<http://www.soud.cz/rozhodci-dolozka>

Seznam zkratk

DPH – daň z přidané hodnoty

FAV – faktura vydaná

NOZ – Nový občanský zákoník

OP – opravná položka

OSŘ – občanský soudní řád

PC – pořizovací cena

VUD – vnitřní účetní doklad

VBU – výpis z bankovního účtu

ZDP – zákon o dani z příjmů

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že diplomová práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 25. 4. 2014

.....
Bc. Veronika Obluková

Seznam příloh

Příloha č. 1   Nájemní smlouva společnosti KOVEX tech s.r.o.

Příloha č. 2   Návrh nájemní smlouvy